

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ::**

**Завідувачка кафедри,
д.е.н., проф.**

Світлана ХАЛАТУР

« ____ » _____ 202_ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Оптимізація управління фінансовими ресурсами аграрного підприємства в умовах сучасного економічного середовища»

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувачка

Катерина ТАНКУШИНА

Науковий керівник,

к.е.н., доцент

Лариса БРОВКО

Дніпро – 2024

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** Обліку та фінансів**Кафедра:** Фінансів, банківської справи та страхування**Освітньо-професійна програма:** «Фінанси, банківська справа та страхування»**Спеціальність:** 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»**Ступінь вищої освіти:** Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри д.е.н., проф. Світлана
ХАЛАТУР

« _____ » _____ 202_ р.

ЗАВДАННЯ**на підготовку кваліфікаційної роботи**Танкушина Катерина Костянтинівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Оптимізація управління фінансовими ресурсами аграрного підприємства в умовах сучасного економічного середовища**Науковий керівник:** к.е.н., доцент, Лариса БРОВКО

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «11» жовтня 2024 року № 3406

2. Термін подання здобувачем роботи: 13.12.2024р.**3. Вихідні дані до роботи:** Фінансова звітність, звіт про площі, звіт про затрати праці, статистичні дані, нормативно-правові акти, наукові праці видатних вчених.**4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)**1. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами ТОВ «Україна»; 2. Аналіз сучасного економічного середовища функціонування ТОВ «Україна»; 3. Шляхи оптимізації та рекомендації щодо покращення управління фінансовими ресурсами в ТОВ «Україна».**5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)**1. Динаміка основних і оборотних засобів, рівень забезпеченості та ефективність їх використання в ТОВ «Україна»; 2. Основні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Україна»; 3. Динаміка фінансових ресурсів ТОВ «Україна» з 2019 - 2023 рр., тис. грн; 4. Динаміка складу власних фінансових ресурсів; 5. Динаміка структури власних фінансових ресурсів ТОВ «Україна», %; 6. Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Україна»; 7. Динаміка показників ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Україна»; 8. Оптимальні та фактичні значення фінансових ресурсів ТОВ «Україна»; 9. Розрахункові дані досліджуваної моделі; 10. Прогнозований баланс фінансових ресурсів ТОВ «Україна»; 11. Склад фінансових ресурсів; Проблема аграрних підприємств у різних регіонах; 12. Структура фінансових ресурсів ТОВ «Україна»; 13. Динаміка чистого прибутку, собівартості та прибутку ТОВ «Україна», тис. грн; Динаміка фінансових результатів підприємства за період 2019–2023 років; Аналіз ліквідності ТОВ «Україна»;

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
	Теоретичні аспекти управління фінансовими ресурсами аграрного підприємства	01.09.2024	виконано
	Аналіз сучасного економічного середовища аграрного підприємства	15.09.2024	виконано
	Шляхи оптимізації та рекомендації щодо покращення фінансового управління на аграрних підприємствах	12.10.2024	виконано
	Формування висновків та пропозицій	01.12.2024	виконано
	Оформлення роботи	06.12.2024	виконано

Здобувач (ка) _____
(підпис)

Катерина ТАНКУШИНА
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

Лариса БРОВКО
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Сутність та склад фінансових ресурсів підприємства	9
1.2. Проблеми формування фінансових ресурсів в зонах наближених до зон бойових дій	13
1.3. Ключові моделі та підходи до управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств	18
Висновки до розділу 1	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	22
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Україна»	22
2.2. Аналіз формування фінансових ресурсів ТОВ «Україна»	28
2.3. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів	38
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ОПТИМІЗАЦІЇ ТА ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	48
3.1. Модель ефективного управління фінансовими ресурсами	48
3.2. Шляхи покращення фінансового забезпечення аграрних підприємств в умовах нестабільності економіки	53
3.3. Оцінка результатів запропонованих заходів ефективного управління фінансовими ресурсами	56
Висновки до розділу 3	60
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	Ошибка! Закладка не определена.

РЕФЕРАТ

Тема: «Оптимізація управління фінансовими ресурсами аграрного підприємства в умовах сучасного економічного середовища»

Кваліфікаційна робота містить: 77 с., 6 рис., 17 табл., 49 літературних джерел.

Об'єкт дослідження: фінансові ресурси аграрного підприємства в умовах прифронтової зони.

Предмет дослідження: процеси управління фінансовими ресурсами аграрного підприємства з урахуванням впливу сучасних економічних умов.

Метою роботи є розробка та обґрунтування підходів до оптимізації управління фінансовими ресурсами аграрного підприємства з метою забезпечення його фінансової стійкості та ефективності функціонування.

Методи дослідження: у роботі використано економіко-математичні методи моделювання, статистичний аналіз, порівняльний аналіз, а також методи експертних оцінок і прогнозування.

Результати рекомендовані до впровадження в ТОВ «Україна» у селі Маломихайлівка, Синельниківського району, Дніпропетровської області м. Дніпро.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Фінансові ресурси, оптимізація, аграрне підприємство, прифронтова зона, управління, економічна стабільність, фінансова модель.

KEYWORDS

Financial resources, optimization, agricultural enterprise, frontline zone, management, economic stability, financial model.

ВСТУП

В умовах сучасного економічного середовища, яке характеризується високим рівнем невизначеності та значними викликами, постає необхідність адаптації аграрних підприємств до змін зовнішніх умов. Особливо гостро це питання стоїть для підприємств, що функціонують у прифронтових зонах, де економічна діяльність ускладнюється через вплив військових дій, погіршення інфраструктури та зниження інвестиційної привабливості. У подібних умовах особливого значення набуває ефективне управління фінансовими ресурсами, яке не лише сприяє стабільному функціонуванню підприємства, а й створює передумови для його майбутнього розвитку [23].

Фінансове забезпечення аграрних підприємств являє собою комплексний і багатогранний процес, що охоплює управління доходами та витратами, ефективний розподіл фінансових ресурсів, моніторинг дебіторської заборгованості й створення збалансованої структури капіталу. Ефективність фінансової політики підприємства значною мірою залежить від вміння керівництва підприємства адаптуватися до змін кон'юнктури ринку та приймати обґрунтовані рішення на основі економічних і математичних моделей [20].

У межах нашого дослідження було продовжено вивчення фінансового забезпечення підприємств у прифронтовій зоні, приділяючи особливу увагу оптимізації структури фінансових ресурсів ТОВ «Україна» [1]. Було вперше розроблено математичну модель, яка дозволяє визначити оптимальну структуру фінансування з урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, таких як сезонність доходів, витрати на логістику, ризики неплатоспроможності дебіторів та інфляційний тиск. Ця модель дає змогу приймати стратегічно важливі управлінські рішення, спрямовані на покращення фінансової стійкості підприємства.

Метою роботи є розробка та обґрунтування підходів до оптимізації управління фінансовими ресурсами ТОВ «Україна» з метою підвищення

рентабельності його діяльності та забезпечення стійкості функціонування в умовах підвищеної економічної невизначеності.

Для досягнення зазначеної мети нам необхідно:

- розглянути та охарактеризувати поняття та структуру фінансових ресурсів підприємства;
- дослідити проблеми формування фінансових ресурсів в зонах наближених до зон бойових дій;
- визначити ключові моделі та підходи до управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств;
- ознайомитися з організаційно-економічною характеристикою ТОВ «Україна»;
- провести аналіз процесу формування фінансових ресурсів ТОВ «Україна»;
- оцінити рівень ефективності використання фінансових ресурсів підприємства;
- розробити концепцію ефективного управління фінансовими ресурсами;
- визначити напрями покращення фінансового забезпечення аграрних підприємств у нестабільних економічних умовах;
- здійснити оцінювання результатів впровадження запропонованих заходів з ефективного управління фінансовими ресурсами.

Об'єктом дослідження є фінансові ресурси та їх управління в аграрних підприємствах, що функціонують у прифронтових зонах

Предметом дослідження є процеси формування, розподілу та оптимізації фінансових ресурсів на прикладі ТОВ «Україна».

Методами дослідження став аналіз та синтез для вивчення фінансового стану підприємства та виділення ключових проблем, прогноз та розробка економіко-математичної моделі, а також графічні методи для дослідження динаміки фінансових показників.

Наукова новизна отриманих результатів. У процесі комплексного теоретичного і методологічного аналізу та дослідження шляхів удосконалення фінансових ресурсів аграрного підприємства було отримано результати, які відображають новизну виконаної роботи:

- дістало подальшого розвитку дослідження проблеми формування фінансових ресурсів в зонах наближених до зон бойових дій, а саме втрата доступу до кредитних ресурсів, зниження ефективності інвестування, захист майна, використання альтернативних джерел фінансування;

- вперше для ТОВ «Україна» для оптимізації структури фінансових ресурсів запропоновано використовувати економіко-математичну модель розроблену на основі математичного програмування;

- дістали подальшого розвитку пропозиції щодо підтримки держави та міжнародних фінансових організацій стосовно кредитного фінансування та страхування аграрних підприємств прифронтової зони. Доведено що фінансове забезпечення аграрних підприємств в прифронтових зонах в умовах сучасного економічного середовища не може здійснюватися лише на засадах самофінансування через брак коштів, а банківські кредити недоступні.

Інформаційною базою є фінансова звітність ТОВ «Україна» за 2019–2023 роки, нормативно-правові акти України, що регулюють фінансову діяльність підприємств, наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів, присвячені питанням управління фінансовими ресурсами, статистичні дані щодо економічної ситуації в регіоні функціонування підприємства.

Практична значущість отриманих результатів полягає у науковому обґрунтуванні теоретичних і методологічних підходів, спрямованих на підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства. Розроблені підходи до оптимізації фінансових ресурсів та надані рекомендації були впроваджені в діяльність ТОВ «Україна».

Публікації. Результати наукового дослідження щодо фінансового забезпечення аграрного сектора України в умовах війни опубліковано в статті

фахового видання «Ефективна економіка» №11 (19.11.2024), а також публікації матеріалів 5 конференцій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та склад фінансових ресурсів підприємства

Ефективне управління фінансовими ресурсами сільськогосподарського підприємства є важливим чинником його успішного функціонування [1]. Фінансові ресурси охоплюють сукупність коштів, доступних підприємству для забезпечення його діяльності, зокрема власний капітал, залучені та позикові кошти. Раціональне використання цих ресурсів спрямоване на підтримку стабільності, розвиток підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та досягнення довгострокових стратегічних цілей. [3]

Фінансові ресурси аграрного бізнесу складаються з кількох основних компонентів.

По-перше це власні кошти, які формуються за рахунок прибутку, амортизаційних відрахувань, статутного капіталу та інших джерел. Власні кошти є базовим джерелом фінансування виробничої та інвестиційної діяльності підприємства, оскільки вони не створюють зобов'язань перед третіми особами та забезпечують фінансову автономію [4].

По-друге, до позикових коштів відносяться залучення фінансових ресурсів у формі банківських кредитів, позик, облігаційних позик тощо. Використання кредитних коштів дає змогу підприємствам розширювати свою діяльність, модернізувати обладнання та впроваджувати новітні технології. Однак запозичення коштів вимагає сплати відсотків і погашення основної суми боргу, що створює фінансове зобов'язання перед кредитором.

По-третє, позикові кошти — це фінансові ресурси, які компанія отримує ззовні протягом певного періоду часу, зазвичай у формі інвестицій. Інвестори вкладають свої кошти в сільськогосподарські підприємства з метою отримання прибутку [4]. Залучені кошти можуть бути отримані

шляхом випуску акцій, участі стратегічних інвесторів або участі в спільних проектах. Цей вид фінансування дозволяє підприємствам робити довгострокові інвестиції та розширювати свою діяльність, не збільшуючи боргового навантаження (рис. 1.1).

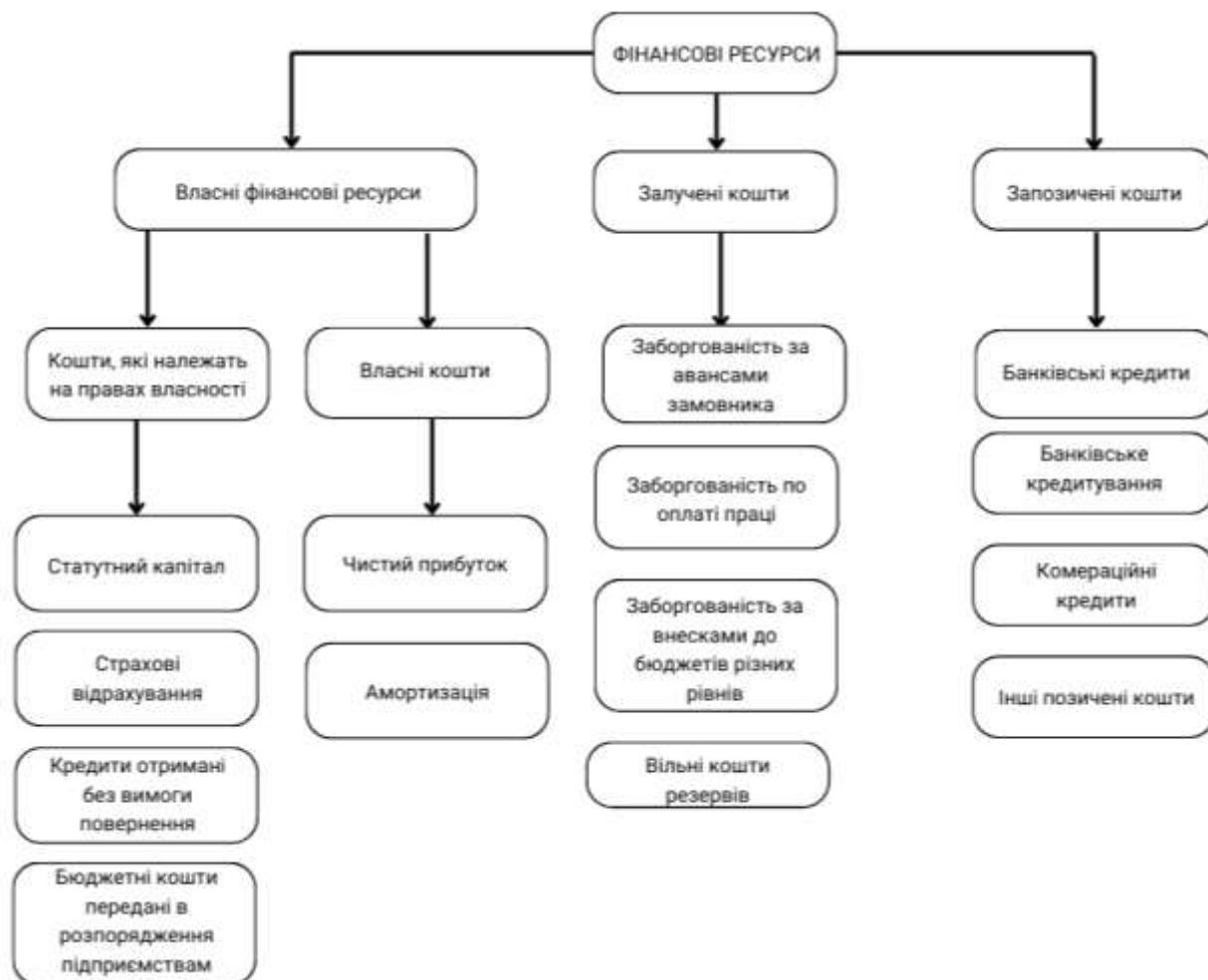

Рис. 1.1. Склад фінансових ресурсів

Формування структури фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств залежить від багатьох чинників, таких як обсяги діяльності, фінансове становище, стратегічні пріоритети та ринкові умови. Основними складовими цієї структури є власні та залучені кошти. До власних джерел належать статутний капітал, прибуток, резервні фонди, амортизаційні відрахування та інші внутрішні фінансові ресурси [5]. Вони забезпечують підприємству фінансову незалежність і надають можливість приймати гнучкі управлінські рішення.

Позикові кошти, зокрема кредити, облігаційні позики та фінансова оренда, є тимчасовими фінансовими ресурсами, які залучаються для реалізації окремих проектів чи покриття короткострокових потреб у фінансуванні. Використання таких ресурсів дає змогу розширити діяльність без значного витрачання власних коштів, але водночас підвищує ризик фінансової залежності та витрати на сплату відсотків.

Залучене фінансування, яке включає інвестиції або випуск акцій, є ще одним важливим компонентом. Цей вид фінансування дозволяє залучати додаткові ресурси без створення боргових зобов'язань, проте передбачає зобов'язання перед інвесторами у вигляді виплати дивідендів або передачі частини контролю над бізнесом.

Оптимальна структура фінансових ресурсів повинна враховувати специфіку діяльності підприємства, рівень ризику та потребу у фінансовій стабільності. Баланс між власними і залученими коштами сприяє стабільності, знижує ризик неплатоспроможності та допомагає ефективно функціонувати в конкурентному середовищі.

Розробка стратегії управління фінансовими ресурсами включає постійний аналіз структури капіталу, оцінку вартості залучення ресурсів і моніторинг ринкових змін. Це дає змогу адаптувати стратегію до нових умов і підтримувати стабільну роботу підприємства.

Управління фінансовими ресурсами в аграрних підприємствах є складним процесом, який потребує високої кваліфікації та значних знань. Ефективний менеджмент у цій сфері сприяє стабільності, підвищенню конкурентоспроможності та досягненню стратегічних цілей.

Фінансове планування включає розробку детальних планів використання коштів, визначення їх обсягів і джерел. Це допомагає оптимізувати фінансові потоки і максимально ефективно використовувати ресурси. Бюджетування є важливим інструментом управління, що дозволяє контролювати доходи й витрати, забезпечуючи досягнення фінансових цілей. Постійний моніторинг фінансових показників допомагає виявляти

відхилення, оцінювати ризики та знаходити шляхи підвищення ефективності [6].

Особливості аграрного сектора, такі як сезонність виробництва і високий рівень ризиків, обумовлюють необхідність спеціального підходу до управління фінансами. Сезонні коливання доходів і витрат вимагають ретельного планування та створення резервів для підтримання стабільності. Високий рівень ризику, спричинений погодними умовами і ринковими коливаннями, потребує впровадження страхування та формування фінансових резервів.

Державна підтримка у вигляді субсидій, пільгових кредитів та інших інструментів відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та розвитку галузі [6]. Вона дозволяє аграрним підприємствам здійснювати довгострокові інвестиції, оновлювати техніку та впроваджувати новітні технології.

Сучасні технології стають важливим чинником у підвищенні ефективності управління фінансами. Автоматизація процесів, використання аналітичних платформ і цифрових інструментів дозволяють зменшити трудовитрати, підвищити точність даних і забезпечити контроль фінансових потоків [7].

Фінансовий менеджер відіграє центральну роль у забезпеченні ефективного управління ресурсами. Його завдання включають планування, прогнозування, аналіз фінансової діяльності, управління ризиками та взаємодію з фінансовими установами. Кваліфікований менеджер забезпечує стабільність підприємства, підвищує його конкурентоспроможність і сприяє досягненню стратегічних цілей [6].

Загалом, управління фінансовими ресурсами є ключовою умовою успіху сільськогосподарського підприємства. Комплексний підхід, що охоплює планування, бюджетування, аналіз і використання сучасних технологій, дозволяє забезпечити фінансову стабільність, підвищити прибутковість і зміцнити позиції підприємства на ринку [25].

1.2. Проблеми формування фінансових ресурсів в зонах наближених до зон бойових дій

Аграрії в прифронтовій зоні стикаються з численними проблемами, що загрожують їхній стабільності та розвитку. Війна, нестабільність і постійні загрози безпеці ускладнюють виробничий процес і утримання економічної стабільності. До основних проблем належать війна, економічна криза, зміни у світовій торгівлі та кліматичні умови [31].

У результаті війни сільгоспідприємства розробили машини для розмінування, але зіткнулися з втратою земель через бойові дії і гірничодобувну діяльність. Вартість таких машин становить 18 млн грн. Станом на 2024 рік близько 144 000 квадратних кілометрів території України були забруднені мінами та іншими вибуховими речовинами [8].

Іншими важливими проблемами є блокада морських кордонів через мінування судноплавних шляхів і обстріли суден і портів, а також блокада кордонів Польщею. У листопаді 2023 року на кордоні України і Польщі відбулася декомунізація, організована польським перевізником через конкуренцію з українськими транспортними компаніями. Це спричинило затори, коли близько 3 000 українських вантажівок опинилися на польській стороні кордону [26].

Декомунізація призвела до зниження транскордонного експорту між Україною та Польщею на 40%, завдавши Україні збитків на 93 мільярди гривень через несплату митних платежів. Втрати перевізників за перші два тижні блокади становили 4 мільярди євро [10].

Ситуація з блокадою польського кордону мала серйозні наслідки для українських виробників, ускладнивши перетин кордону та збільшивши витрати на логістику [29]. Агропідприємства, які постачали продукцію на польський ринок, не змогли вчасно реалізувати свої товари, що призвело до великих фінансових втрат через псування продукції. Багато аграріїв не змогли відновити виробництво через економічні збитки.

Промислові підприємства, що імпортують сировину з Польщі, також постраждали через затримки в поставках, що призвело до зупинки виробництва і вплинуло на зайнятість та доходи співробітників. Це змусило компанії шукати альтернативні постачання, які були дорожчими та менш ефективними. Через невизначеність багато підприємств почали шукати нові ринки, що вимагало додаткових інвестицій.

До початку грудня 2022 року було знищено або пошкоджено близько 84 тисяч одиниць техніки та обладнання на суму 30 мільярдів доларів. Втрати сільськогосподарської продукції, зокрема зерна та олійних культур, склали понад 400 мільйонів тон. Пошкодження зерносховищ і крадіжки палива та добрив призвели до збитків на 110 мільярдів доларів, а загальна вартість знищеного сільськогосподарського сектора оцінюється в 66,6 мільярда доларів [11].

Зміни лінії фронту також призвели до зменшення врожаю через скорочення площ сільськогосподарських угідь та зниження врожайності. Через підвищення вартості виробничих ресурсів та фінансові труднощі у аграріїв, урожай основних культур знизився. Згідно з оцінками Міністерства аграрної політики, урожай ячменю впав на 38,8%, пшениці — на 33,3%, соняшнику — на 30,9%, кукурудзи — на 18,3%. Загальний річний збиток від рослинництва склав близько 111,2 мільярда доларів [12, 27].

Зростання цін на енергоносії та добрива значно підвищило виробничі витрати сільгоспвиробників: витрати на електроенергію досягли 485 мільйонів доларів, а на добрива — 377 мільйонів доларів [41]. Найбільші збитки спричинені порушенням логістичних ланцюгів, зокрема зміною напрямку експорту з морських на залізничні, автомобільні та річкові перевезення. Це призвело до скорочення обсягів експорту, зростання пропозиції на внутрішньому ринку та зниження цін, тоді як вартість доставки зросла на 30-200 доларів за тону продукції. Загальні збитки від логістичних проблем складають більше половини всіх непрямих збитків сільськогосподарського сектора [11].

На квітень 2023 року втрати сільськогосподарських виробників оцінюються в 88,7 мільярда доларів. Площі земель, непридатних для обробки через військові дії, складають 800 мільйонів гектарів, з яких 600 мільйонів гектарів на окупованих територіях і 200 мільйонів на звільнених. Прогнозується, що втрати економіки через гірничодобувний сектор можуть становити близько 88 мільярдів доларів на рік [13].

Блокада Чорноморського порту значно обмежила експорт зерна, яке до війни становило понад 90% всього українського експорту. Це змусило шукати альтернативні маршрути, але залізничні, автомобільні та річкові перевезення є менш ефективними, дорожчими і повільнішими, що негативно впливає на конкурентоспроможність українського зерна на міжнародному ринку. Внаслідок зниження обсягів експорту зросла пропозиція на внутрішньому ринку, що призвело до падіння цін на сільськогосподарську продукцію та збільшення економічних втрат для сільського господарства.

Ініціатива «Зерновий коридор», підтримана міжнародними партнерами, частково допомогла відновити поставки через порти Одеси, Чорноморська та Південного, що підтримує українську економіку. Однак проблеми з логістикою і безпекою, а також обмежені обсяги експорту залишаються актуальними.

Однією з головних проблем прифронтових сільськогосподарських підприємств є доступ до фінансових ресурсів. Комерційні банки не можуть надавати кредити підприємствам у зонах бойових дій через високі ризики втрати активів та врожаю. Це ускладнює інвестиції в технології, насіння та інфраструктуру. Фінансові установи часто не можуть гарантувати повернення кредитів, адже активи аграріїв, розташованих у небезпечних районах, можуть бути пошкоджені або знищені. Проблема формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств в зонах бойових дій або районах з ними показана на рисунку 1.

Значні труднощі в умовах війни та економічної кризи також виникають у зв'язку з проблемами з обробітком землі та обмеженнями у доступі до

необхідної техніки та ресурсів. Часто сільськогосподарські підприємства в зоні бойових дій не можуть підтримувати належний рівень технічного забезпечення, оскільки зруйнована інфраструктура та відсутність нової техніки суттєво ускладнюють нормальну роботу. Низький рівень капіталовкладень, спричинений нестабільністю, та відсутність можливості довгострокового планування створюють додаткові бар'єри для розвитку агропідприємств.

Рис. 1.2. Проблема аграрних підприємств у різних регіонах

Незважаючи на це, багато аграріїв намагаються адаптуватися до нових умов і продовжувати виробництво навіть у найскладніших обставинах. Однак це потребує значних зусиль, особливо в плані пошуку альтернативних постачальників ресурсів, які часто є дорогими, а також організації роботи у нестабільних умовах. У таких ситуаціях важливу роль відіграє гнучкість і здатність швидко реагувати на змінювані умови, однак це не завжди достатньо для збереження економічної стабільності [22].

Крім того, зростаючий попит на харчові продукти через внутрішню кризу та глобальні проблеми в торгівлі знову ставить українських виробників у важке становище. Вони змушені працювати з обмеженими можливостями, що значно знижує ефективність їхнього виробництва. Інші важливі фактори, такі як зростання вартості сільськогосподарських машин, пального та добрив, додають нові труднощі.

При цьому не можна ігнорувати вплив інфраструктурних обмежень, зокрема, пошкодження доріг та мостів, що ускладнюють доставку продукції до споживачів. Мережі залізничних і автомобільних перевезень, що були створені для мирного часу, не відповідають вимогам сучасної ситуації, що веде до додаткових витрат і збільшення часу доставки. Водночас, агропідприємства, розташовані в безпосередній близькості до лінії фронту, часто не мають можливості отримувати потрібні інвестиції та кредити, щоб підтримати виробництво або відновити пошкоджене обладнання.

Невизначеність у розвитку подій та відсутність гарантій щодо безпеки та стабільності на довгостроковий період робить для аграріїв складним планування наступних етапів розвитку. Підприємства постійно стикаються з необхідністю швидко адаптуватися до змін і знаходити нові можливості для забезпечення нормального функціонування.

Додатковою проблемою є незадовільний рівень страхування сільськогосподарських ризиків, особливо в зонах, що підпадають під вплив бойових дій. Агропідприємства часто не мають можливості укласти страхові договори на повний обсяг своїх активів, що додає ризику в ситуаціях, коли продукція або техніка можуть бути знищені чи пошкоджені через бойові дії.

Згідно з прогнозами, незважаючи на важку ситуацію, в найближчі роки сільське господарство України потребуватиме значних інвестицій для відновлення і підтримки виробничих потужностей. Без належної підтримки з боку держави, міжнародних партнерів та фінансових установ ці зусилля можуть не дати бажаних результатів [22].

1.3. Ключові моделі та підходи до управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств

Управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств важливо для забезпечення їх стабільності та розвитку. Ефективність такого управління безпосередньо залежить від правильного вибору підходу, який не тільки оптимізує фінансові потоки, а й підвищує рентабельність виробництва, знижує ризики і забезпечує довгострокову фінансову стабільність.

Одним з найбільш поширених підходів є стратегічне фінансове планування. Це процес, за допомогою якого компанії визначають свої довгострокові фінансові цілі та способи їх досягнення. Стратегічне планування дозволяє аналізувати фінансові можливості і загрози, що виникають на ринку, і розробляти відповідні стратегії управління ресурсами. Планування має бути гнучким, враховуючи зміни ринкових умов, такі як зміни в політиці ціноутворення та коливання вартості сільськогосподарської продукції [36].

Оперативне управління фінансовими ресурсами також відіграє важливу роль. Він забезпечує контроль та координацію поточних фінансових операцій, таких як управління оборотним капіталом, забезпечення ліквідності та фінансової стабільності в короткостроковій перспективі. Такий підхід дозволяє уникнути нестачі коштів для покриття операційних витрат і своєчасної виплати кредитів, податків та інших зобов'язань [37].

Оптимізація структури капіталу - ще один важливий аспект фінансового менеджменту. Вибір правильного співвідношення між власним і позиковим капіталом може вплинути на рівень ризику і фінансову стійкість підприємства. Для сільськогосподарських підприємств важливо правильно оцінити потребу в залученні зовнішніх інвестицій і кредитів і оптимізувати витрати на погашення заборгованості. Це питання вимагає ретельного

підходу, оскільки високий рівень заборгованості може створити додаткове фінансове навантаження.

Управління ризиками в агробізнесі особливо важливо. 1. Сільське господарство є однією з найбільш небезпечних галузей і схильне до впливу таких факторів, як зміна погодних умов, коливання ринкових цін на продукцію, зміни в законодавстві. Тому сільськогосподарським підприємствам необхідно використовувати інструменти хеджування ризиків, страхування врожаю і диверсифікації джерел доходу, щоб знизити свою залежність від однієї культури або ринку збуту [13].

Впровадження сучасних методів фінансового аналізу та бухгалтерського обліку дає змогу сільськогосподарським підприємствам не лише покращити управління фінансовими потоками, а й більш точно прогнозувати майбутні доходи та витрати. Використання професійних програм і автоматизованих систем сприяє зменшенню ризику людських помилок і підвищує ефективність фінансового управління. Крім того, сучасні технології дозволяють обробляти великі обсяги даних, що є важливими для прийняття стратегічних рішень [14].

Фінансова стійкість сільськогосподарських підприємств забезпечується комплексним підходом до управління фінансами, який поєднує стратегічне планування з оперативним управлінням фінансовими потоками. Лише інтеграція цих підходів дозволяє досягти сталого розвитку, мінімізувати ризики та підвищити конкурентоспроможність на аграрному ринку [24].

Для досягнення максимальної ефективності фінансового управління важливо враховувати як внутрішні процеси підприємства, так і зовнішні фактори, що впливають на його діяльність. У сучасних умовах особливі труднощі виникають у компаній, розташованих у районах, що зазнають впливу бойових дій.

До основних проблем, пов'язаних із формуванням фінансових ресурсів, належать втрата майна та обладнання через обстріли, видобуток корисних копалин, зростання цін на паливо, добрива, насіння, а також складнощі з

експортом продукції. У цих умовах питання фінансування залишається вкрай актуальним і потребує негайного вирішення. За останніми даними, збитки українського аграрного сектору оцінюються у 80 млрд доларів [14].

Оптимальними варіантами управління фінансовими ресурсами є:

- Підвищення рентабельності капіталу через оптимізацію структури активів та зменшення витрат.
- Скорочення періодів обороту дебіторської заборгованості, запасів та капіталу.
- Фінансове планування з використанням бюджетування та прогнозування.
- Диверсифікацію джерел фінансування для зменшення ризиків.
- Покращення ліквідності через ефективне управління короткостроковими активами.
- Інвестування у технології для автоматизації фінансових процесів [48, 49].

Висновки до розділу 1

Управління фінансовими ресурсами є критичним для забезпечення ефективної роботи сільськогосподарського підприємства. Власні кошти, позикові кошти та залучені ресурси формують основу фінансування, що дозволяє підтримувати стабільність і розвиток підприємства. Власні кошти надають фінансову незалежність, тоді як позикові та залучені ресурси забезпечують можливості для розширення діяльності та інвестицій, хоча й супроводжуються додатковими зобов'язаннями.

Сезонність сільськогосподарського виробництва і високий рівень ризику вимагають ретельного планування та створення фінансових резервів. Для управління ризиками використовуються методи страхування та інші інструменти захисту від непередбачуваних ситуацій. Державна підтримка

також має важливе значення, надаючи підприємствам необхідні ресурси для інвестицій та модернізації.

Аграрії в прифронтових зонах стикаються з безліччю проблем, що значно ускладнюють їхню діяльність та ведення сільськогосподарського виробництва. Війна, економічна нестабільність, блокади і проблеми з доступом до фінансових ресурсів ставлять під загрозу не лише виробничі процеси, а й саму фінансову стабільність підприємств. Руйнування інфраструктури, втрати земель, пошкодження техніки та обмеження на експорт значно знижують ефективність агробізнесу, підвищуючи витрати та зменшуючи доходи.

У таких умовах агропідприємствам потрібно використовувати гнучкі стратегії фінансового управління, які включають стратегічне планування, оперативний контроль, оптимізацію структури капіталу та управління ризиками. Важливо забезпечити фінансову ліквідність і стійкість, диверсифікуючи джерела фінансування і застосовуючи інструменти хеджування для зниження ризиків, пов'язаних з погодними змінами чи коливанням цін на сільськогосподарську продукцію.

Для подолання труднощів важливим є використання сучасних фінансових інструментів та технологій, зокрема автоматизованих систем бухгалтерії та фінансового аналізу. Це дозволяє підприємствам прогнозувати витрати і доходи, ефективно управляти витратами та мінімізувати фінансові втрати. Проте, для досягнення довгострокового успіху та розвитку в умовах бойових дій необхідна підтримка з боку держави, міжнародних партнерів і фінансових установ.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Україна»

ТОВ «Україна», яке розташоване в Дніпропетровська області, Синельниківський районі, село Маломихайлівка, було засноване в лютому 1998 року як товариство з обмеженою відповідальністю відповідно до законодавства України. Виробничу діяльність компанія розпочала в 1999 році, спеціалізується на вирощуванні сільськогосподарських культур, зокрема пшениці, соняшнику, кукурудзи та їх обробка.

Підприємство використовує землі степової зони, зокрема чорноземи з високим вмістом гумусу та сприятливими фізико-хімічними властивостями, що забезпечують високу родючість.

Структура земельних угідь підприємства може змінюватися залежно від таких факторів, як розкорчовування пнів, розорювання нових земель або зміна кількості пайовиків. Ця гнучкість дозволяє оптимізувати використання земельних ресурсів підприємства.

Підприємство має розвинену інфраструктуру, зокрема тверді асфальтовані дороги, що сприяють розвитку торговельних відносин у Дніпропетровській області та сусідніх регіонах. Власність підприємства є недержавною.

Важливо зазначити, що станом на 31 травня 2022 року громада в якій знаходиться підприємство, визнали зоною постраждалою від російської агресії [15].

Земельні ресурси, як основний виробничий актив, мають значний вплив на обсяги виробництва та фінансову стабільність підприємства. Тому необхідно розглянути зміни в структурі земельних угідь, посівних площ та рівень освоєння земель протягом кількох років (Додаток А).

ТОВ «Україна» підтримує стабільний рівень забезпеченості земельними угіддями. Площа сільськогосподарських угідь, ріллі та посівна площа залишаються незмінними протягом 2019–2023 років і становлять 4012 га, що вказує на стабільність у землекористуванні підприємства.

Рівень розораності та ступінь освоєння земель для сільськогосподарського виробництва не змінювалися, що свідчить про сталу структуру використання земельних ресурсів.

Продуктивність на одного працівника зростає. Зокрема, у 2023 році на одного робітника припадає 62 га угідь і ріллі, що на 134% більше, ніж у 2020 році. Це пов'язано зі скороченням кількості працівників та нестабільною ситуацією в регіоні.

Рівень спеціалізації - це показник, який характеризує ступінь зосередженості підприємства на виробництві окремих видів продукції або виконанні певних видів робіт. Він відображає, наскільки значуща окрема продукція у загальній структурі товарної продукції підприємства. Розрахунки наведені в Додатку Б.

Розрахунки коефіцієнта спеціалізації за 2019-2023 роки свідчать про стійкість виробничої структури ТОВ «Україна», що зосереджена на вирощуванні основних сільськогосподарських культур - пшениці та соняшника. Пшениця є провідною культурою з часткою у структурі товарної продукції, що варіюється від 53,4% до 54,7%. Соняшник посідає друге місце, забезпечуючи 42,9%–43,8% доходу.

Маловпливові культури, такі як гречка, горох і просо, займають незначну частку (0,2%–0,6%) у структурі. Це може бути пов'язано з обмеженими площами посівів, меншою рентабельністю чи особливостями ринкового попиту.

Коефіцієнт спеціалізації демонструє стабільність, коливаючись у межах 34,87%–35,53%. Це свідчить про високий ступінь концентрації підприємства на основних видах продукції. Найвищий показник зафіксований у 2020 році

(35,53%), що може бути зумовлено кращими умовами для вирощування ключових культур або змінами у їх рентабельності.

Для подальшого розвитку варто звернути увагу на можливість диверсифікації виробництва через збільшення посівів менш значущих культур або впровадження нових, які мають високий попит [16]. Розвиток нішевих ринків, зокрема виробництво органічної продукції, може стати перспективним напрямком, якщо це відповідатиме ресурсним можливостям і ринковим умовам (табл 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка основних і оборотних засобів, рівень забезпеченості та ефективність їх використання в ТОВ «Україна»

Показник	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення 2023р. до 2019 р.,%
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	30337,5	18412,5	25755,0	26934,5	20973,5	69,13
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн.	107473,0	119521,0	143084,5	109916,0	165348,0	153,85
Фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	7,6	4,6	6,4	6,7	5,2	69,13
Фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	348,7	211,6	348,0	396,1	322,7	92,53
Фондовіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів, грн.	333,34	537,91	387,25	366,79	494,61	148,38
Фондомісткість 100 грн. валової продукції, грн.	0,166	0,101	0,208	0,168	0,122	73,68
Вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	26,8	29,8	35,7	27,4	41,2	153,85

За аналізом показників використання основних і оборотних фондів у ТОВ «Україна» за період 2019–2023 років спостерігається неоднорідна динаміка.

Середньорічна вартість основних фондів знизилася на 30,87%, що свідчить про скорочення інвестицій в основні засоби або їх знецінення. Це також підтверджується показником фондозабезпеченості, який у 2023 році становив лише 5,2 тис. грн на 100 га сільськогосподарських угідь, що на 30,87% менше, ніж у 2019 році.

Водночас середньорічна вартість оборотних фондів зросла на 53,85%, що свідчить про збільшення обсягу ресурсів, залучених у поточну діяльність. Це позитивно вплинуло на вартість оборотних фондів у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, яка зросла до 41,2 тис. грн, що перевищує рівень 2019 року на 53,85%.

Фондоозброєність праці в розрахунку на одного середньорічного працівника також зазнала зниження — у 2023 році цей показник становив 322,7 тис. грн, що на 7,47% менше, ніж у 2019 році. Це свідчить про певне зменшення технічної забезпеченості працівників.

Показник фондovіддачі, який відображає ефективність використання основних фондів, зріс на 48,38%. У 2023 році на 100 грн основних фондів припадало 494,61 грн валової продукції, що свідчить про покращення їх використання. Водночас фондомісткість валової продукції знизилася на 26,32%, досягнувши значення 0,122 грн у 2023 році. Це підтверджує зростання ефективності виробництва.

Загалом, попри зниження вартості основних фондів і фондоозброєності, спостерігається позитивна динаміка у використанні ресурсів підприємства, зокрема через покращення фондovіддачі та зростання вартості оборотних фондів. Проте для забезпечення довгострокової стабільності діяльності необхідно зосередитися на оновленні основних фондів і підвищенні технічної оснащеності працівників.

Обсяг валової продукції в порівняних цінах 2021 року зріс на 2,6%, досягнувши 103736,47 тис. грн у 2023 році. Уся валова продукція припадає на рослинництво, тоді як у тваринництві діяльність відсутня (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка трудових ресурсів та їх ефективність у ТОВ «Україна»

Показник	2019	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення 2019 р. до 2023 р., %
Валова продукція в порівняних цінах 2021 р., тис. грн. - всього:	101127,33	99042,56	99737,38	98793,23	103736,47	102,6
в т.ч. в рослинництві	101127,33	99042,56	99737,38	98793,23	103736,47	102,6
в тваринництві	0	0	0	0	0	0,0
Середньорічна кількість працівників, чол. – всього:	87	87	74	68	65	74,7
в т.ч. в рослинництві	87	87	74	68	65	74,7
в тваринництві	0	0	0	0	0	0,0
Річна продуктивність праці, тис. грн. – всього:	1162,38	1138,42	1347,80	1452,84	1595,95	137,3
в т.ч. в рослинництві	1162,38	1138,42	1347,80	1452,84	1595,95	137,3
в тваринництві	0	0	0	0	0	0,0

Середньорічна кількість працівників скоротилася на 25,3% — з 87 осіб у 2019 році до 65 осіб у 2023 році. Таке зменшення сталося за рахунок складної ситуації в районі. Усі працівники також зайняті виключно в рослинництві.

Річна продуктивність праці зросла на 37,3%, склавши 1595,95 тис. грн у 2023 році порівняно з 1162,38 тис. грн у 2019 році. Підвищення цього показника свідчить про зростання ефективності роботи підприємства, попри зменшення чисельності працівників.

Загалом, діяльність підприємства демонструє позитивні результати у збільшенні продуктивності праці та зростанні обсягів виробництва. Проте, для подальшого розвитку варто зосередити увагу на збереженні кадрового потенціалу та пошуку додаткових шляхів підвищення ефективності.

Протягом 2019–2023 років показники ефективності використання ресурсів у ТОВ «Україна» свідчать про певні позитивні та негативні зміни (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Основні показники виробничо–господарської діяльності ТОВ «Україна»

Показник	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення 2023р. до 2019 р.,%
Приходиться на 100 га с/г угідь, тис.грн.						
- основних фондів	756,17	458,94	641,95	671,35	522,77	69,1
- прямих затрат праці	2,17	2,17	1,84	1,69	1,62	74,7
Вироблено валової продукції в співставних цінах, тис.грн в розрахунку на:						
- 100 га с/г угідь	2520,62	2468,66	2485,98	2462,44	2585,65	102,7
- 100 грн. основних фондів	333,34	537,91	387,25	366,79	494,61	148,5
- 1 середньорічного робітника	1162	1138	1348	1453	1596	137,4
Урожайність:						
- зернових і зернобобових	38,60	37,80	38,31	37,21	39,66	102,8
- соняшника	17,98	17,61	17,69	17,68	18,43	102,5
Рівень рентабельності, %	10,59	46,00	6,77	3,95	7,97	75,3

Забезпеченість ресурсами на 100 га сільськогосподарських угідь суттєво змінилася. Зокрема, вартість основних фондів зменшилася на 30,9%, із 756,17 тис. грн у 2019 році до 522,77 тис. грн у 2023 році. Це може свідчити про зношення техніки чи недостатні інвестиції в оновлення основних фондів. Водночас прямі затрати праці на 100 га скоротилися на 25,3%, що відображає оптимізацію використання трудових ресурсів.

Виробництво валової продукції демонструє позитивну динаміку. Обсяг валової продукції в розрахунку на 100 га зріс на 2,7% і становив 2585,65 тис. грн у 2023 році. Фондовіддача зросла на 48,5% і склала 494,61 грн у 2023 році, що вказує на ефективніше використання основних фондів.

Продуктивність праці також значно покращилася — обсяг валової продукції на одного середньорічного працівника зріс на 37,4% і становив 1596 тис. грн у 2023 році.

Урожайність основних культур також покращилася. Зернові та зернобобові демонструють зростання урожайності на 2,8%, до 39,66 ц/га, а урожайність соняшнику зросла на 2,5%, досягнувши 18,43 ц/га у 2023 році.

Рівень рентабельності у 2023 році становив 7,97%, що на 24,7% нижче, ніж у 2019 році. Це може бути наслідком зростання витрат або недостатнього підвищення доходів підприємства.

Таким чином, підприємство досягло покращення в продуктивності праці, фондівдачі та урожайності, але зіткнулося зі зниженням рентабельності та зменшенням вартості основних фондів. Це свідчить про необхідність активізації інвестицій у технічне оновлення та оптимізацію витрат.

2.2. Аналіз формування фінансових ресурсів ТОВ «Україна»

Формування фінансових ресурсів є однією з ключових складових успішного функціонування підприємства, оскільки від нього залежить забезпечення належного рівня виробничої діяльності та здатність компанії адаптуватися до змінюваних умов економічного середовища. ТОВ «Україна», спеціалізуючись на сільськогосподарському виробництві, вирощуванні культур, таких як пшениця, соняшник і кукурудза, стикається з багатьма викликами, які зумовлюють необхідність ретельного аналізу формування та використання фінансових ресурсів. Це включає в себе не лише забезпечення поточних витрат, але й довгострокове планування для забезпечення сталого розвитку.

Актуальність дослідження формування фінансових ресурсів зумовлена не лише зовнішніми економічними факторами, але й внутрішніми процесами підприємства, що включають правильне планування, контроль і управління

фінансами для досягнення фінансової стійкості і конкурентоспроможності на ринку. В таблиці 2.4 ми розглянемо динаміку фінансових ресурсів.

Аналіз фінансових показників ТОВ «Україна» за 2019–2023 роки виявляє ряд важливих змін у структурі капіталу та зобов'язань підприємства.

Зареєстрований пайовий капітал залишався незмінним протягом п'яти років, становлячи 50 тис. грн. Це свідчить про стабільність підприємства в частині базового капіталу, який не зазнав змін.

Таблиця 2.4

Динаміка фінансових ресурсів ТОВ «Україна» з 2019 - 2023 рр., тис. грн

Показник	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення 2023р. до 2019 р.,%
Зареєстрований пайовий капітал	50	50	50	50	50	100
Додатковий капітал	16981	16981	49297	56519	66519	25,5
Резервний капітал	74116	74832	74387	73465	64468	87,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	716	-445	-922	-8997	-11369	-1587,8
Всього власного фінансових ресурсів	91863	91418	122812	121037	119668	76,8
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	353	144	78	56	5704	6,2
розрахунки зі страхування	96	93	0	0	0	0,0
розрахунки з оплати праці	65	90	77	274	266	24,4
Всього позикових фінансових ресурсів	514	327	155	330	5970	8,6
Всього фінансових ресурсів	92377	91745	122967	121367	125638	73,5

Додатковий капітал значно збільшився з 16 981 тис. грн у 2019 році до 66 519 тис. грн у 2023 році, що свідчить про активне залучення коштів для розширення діяльності та інвестицій у розвиток підприємства. Це зростання на 25,5% від початкового рівня демонструє здатність підприємства залучати фінансові ресурси для розвитку.

Резервний капітал зменшився з 74 116 тис. грн у 2019 році до 64 468 тис. грн у 2023 році, що є падінням на 12,9%. Це може бути наслідком використання резервів для покриття збитків або інших фінансових потреб підприємства.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) протягом аналізованого періоду перебував у негативній зоні, зростаючи з 716 тис. грн прибутку у 2019 році до 11 369 тис. грн збитку у 2023 році. Це вказує на фінансові труднощі підприємства, ймовірно, через значні збитки в останні роки, що можуть бути пов'язані зі зниженням рентабельності або іншими фінансовими проблемами.

Загальний власний капітал зменшився з 91 863 тис. грн у 2019 році до 119 668 тис. грн у 2023 році, що свідчить про зниження фінансової стабільності підприємства. Це зниження на 23,2% вказує на складні фінансові умови в останні роки.

Поточна кредиторська заборгованість зросла з 514 тис. грн у 2019 році до 5 970 тис. грн у 2023 році, що є значним збільшенням зобов'язань підприємства. Особливо помітне зростання спостерігається по статті "Товари, роботи, послуги", що може свідчити про зростання невиплачених зобов'язань або про необхідність покриття поточних витрат.

У цілому, підприємство стикається з фінансовими труднощами, зокрема з погіршенням фінансових результатів і збільшенням поточної заборгованості. Для покращення ситуації необхідно провести ретельний фінансовий аналіз та розглянути стратегії оптимізації витрат і поліпшення рентабельності.

Структура фінансових ресурсів підприємства є важливим показником його стійкості та ефективності. На представленій діаграмі показано співвідношення власних і позикових фінансових ресурсів ТОВ «Україна» за період з 2019 по 2023 рік (Додатку В та рис. 2.1).

З графіку видно, що власні фінансові ресурси переважали у структурі фінансування підприємства протягом усього аналізованого періоду, що

свідчить про стабільну фінансову основу. У 2023 році помітне зростання частки позикових ресурсів, що може бути пов'язано з необхідністю додаткових інвестицій для підтримання діяльності підприємства в умовах сучасних економічних викликів.

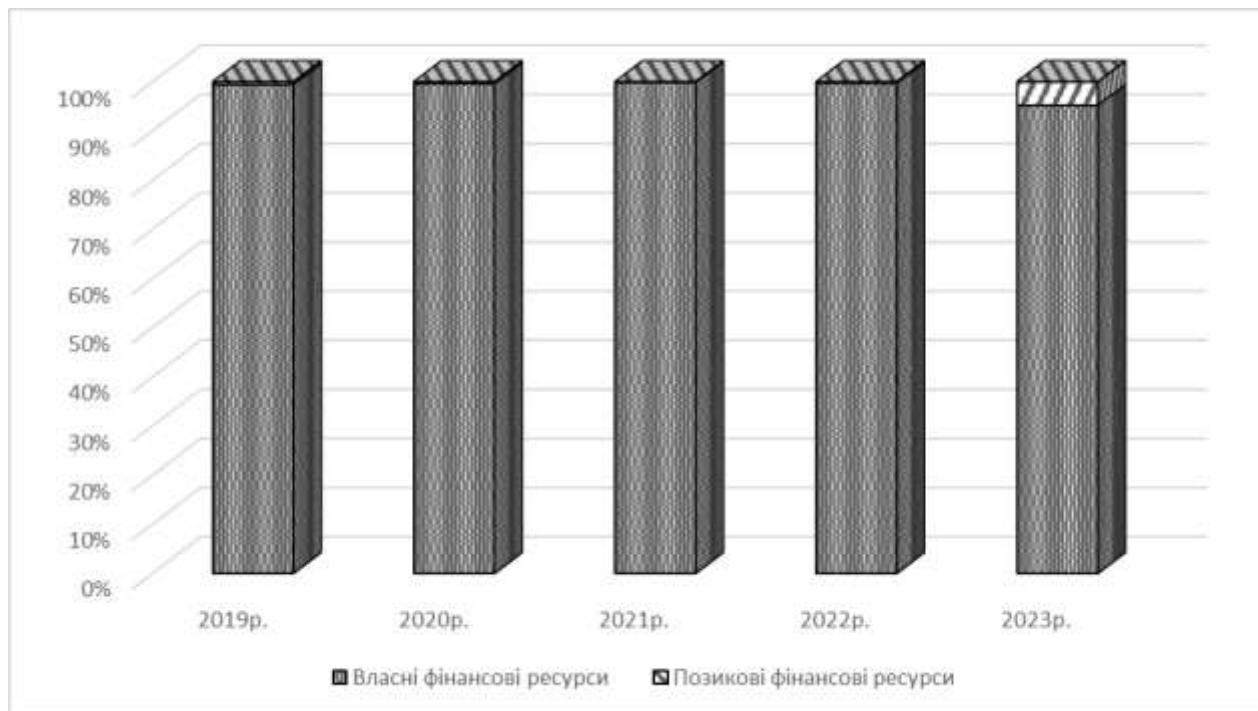

Рис. 2.1. Динаміка структури фінансових ресурсів ТОВ «Україна», %

Зареєстрований пайовий капітал залишався стабільним протягом усього періоду на рівні 50, що свідчить про незмінність статутного фонду підприємства. Додатковий капітал зріс на 25,5% порівняно з 2019 роком, збільшившись із 16,981 до 66,519. Це може бути наслідком додаткових інвестицій або переоцінки активів. Резервний капітал зменшився на 13% у порівнянні з 2019 роком, що може свідчити про використання резервів для покриття фінансових потреб.

Нерозподілений прибуток перейшов у збиток, який досяг значення - 11,369 у 2023 році, що є значним погіршенням (зниження на 1587,8%). Це вказує на наявність серйозних фінансових труднощів або збиткової діяльності підприємства в останні роки.

Аналіз кредиторської заборгованості та поточних зобов'язань підприємства за період 2019–2023 років виявляє суттєві зміни у фінансових зобов'язаннях компанії.

Кредиторська заборгованість за товари та послуги зросла на 26,87 млн грн у 2023 році порівняно з 2019 роком, що свідчить про значне збільшення заборгованості перед постачальниками. Це може бути ознакою посилення фінансового тиску або змін у умовах постачання товарів і послуг.

Поточні зобов'язання по страхуванню та оплаті праці також зазнали важливих змін. Заборгованість по страхуванню була повністю погашена до 2021 року, що може свідчити про оптимізацію витрат на страхування або зміну політики підприємства в цій сфері. Зменшення заборгованості по оплаті праці на 8,19 млн грн у 2023 році порівняно з 2019 роком вказує на зниження зобов'язань перед працівниками, що, ймовірно, є наслідком скорочення штату або зменшення рівня заробітної плати.

Загалом, зміни в кредиторській заборгованості та поточних зобов'язаннях свідчать про змінені умови фінансування та управління зобов'язаннями підприємства, що може впливати на його ліквідність та фінансову стабільність. Динаміку фінансового результату можна побачити в таблиці 2.8.

Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Україна» за 2019–2023 роки виявив суттєві зміни в основних показниках. Чистий дохід від реалізації у 2023 році зменшився до 78,4% від рівня 2019 року, що свідчить про скорочення обсягів реалізації продукції або зниження її вартості. Одночасно собівартість реалізованої продукції знизилася менш суттєво — до 94,2% від рівня 2019 року, що спричинило значне скорочення валового прибутку, який у 2023 році становив лише 70,9% від показника базового року. Операційні витрати, такі як адміністративні витрати та витрати на збут, зазнали зниження, відповідно до 67,3% та 65,2% від рівня 2019 року, що свідчить про оптимізацію витратної частини підприємства.

Таблиця 2.8

Динаміка формування фінансового результату ТОВ «Україна», тис. грн

Показники	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення 2023р. до 2019 р.,%
Чистий дохід від реалізації	83079	67079	77810	57923	65098	78,4
Собівартість реалізованої продукції	75125	45964	72877	60308	70737	94,2
Валовий прибуток	7954	21133	4933	2385	5639	70,9
Інші операційні доходи	313	0	2530	304	0	0,0
Адміністративні витрати	5876	8039	4809	2690	3957	67,3
Витрати на збут	135	2018	326	432	207	65,2
Інші операційні витрати	1540	6117	3250	394	202	13,1
Прибуток від операційної діяльності	716	4959	-922	-5567	-10005	-1397,3
Інші витрати	0	5404	0	3400	1364	0
Прибуток до оподаткування	716	-445	-922	-8997	-11369	-1587,8
Чистий фінансовий результат	716	-445	-922	-8997	-11369	-1587,8

Проте інші операційні витрати знизилися набагато суттєвіше — до 13,1% від рівня 2019 року, що, ймовірно, пов'язано із зменшенням витрат на неперіоритетні напрями діяльності.

Незважаючи на зусилля з оптимізації, прибуток від операційної діяльності показав різке погіршення — зі 716 тис. грн у 2019 році до збитку в -10 005 тис. грн у 2023 році. Це спричинило й негативний фінансовий результат до оподаткування, який у 2023 році знизився на 1587,8% порівняно з 2019 роком, досягнувши -11 369 тис. грн.

Загальна картина свідчить про серйозні фінансові труднощі, які підприємство переживає останніми роками. Це, ймовірно, зумовлено як внутрішніми факторами, пов'язаними з ефективністю управління, так і зовнішніми викликами, зокрема економічною нестабільністю та впливом військових дій. Така ситуація потребує впровадження кардинальних змін у

стратегію управління фінансовими ресурсами для стабілізації та забезпечення подальшого розвитку підприємства.

На рис. 2.2 показана динаміка фінансових результатів підприємства за період 2019–2023 років.

Чистий дохід від реалізації за цей час знизився на 21,6%, що вказує на скорочення обсягів реалізації продукції або зменшення її ціни. Найвищий дохід спостерігався у 2019 році (83 079 тис. грн), тоді як у 2023 році цей показник склав 65 098 тис. грн.

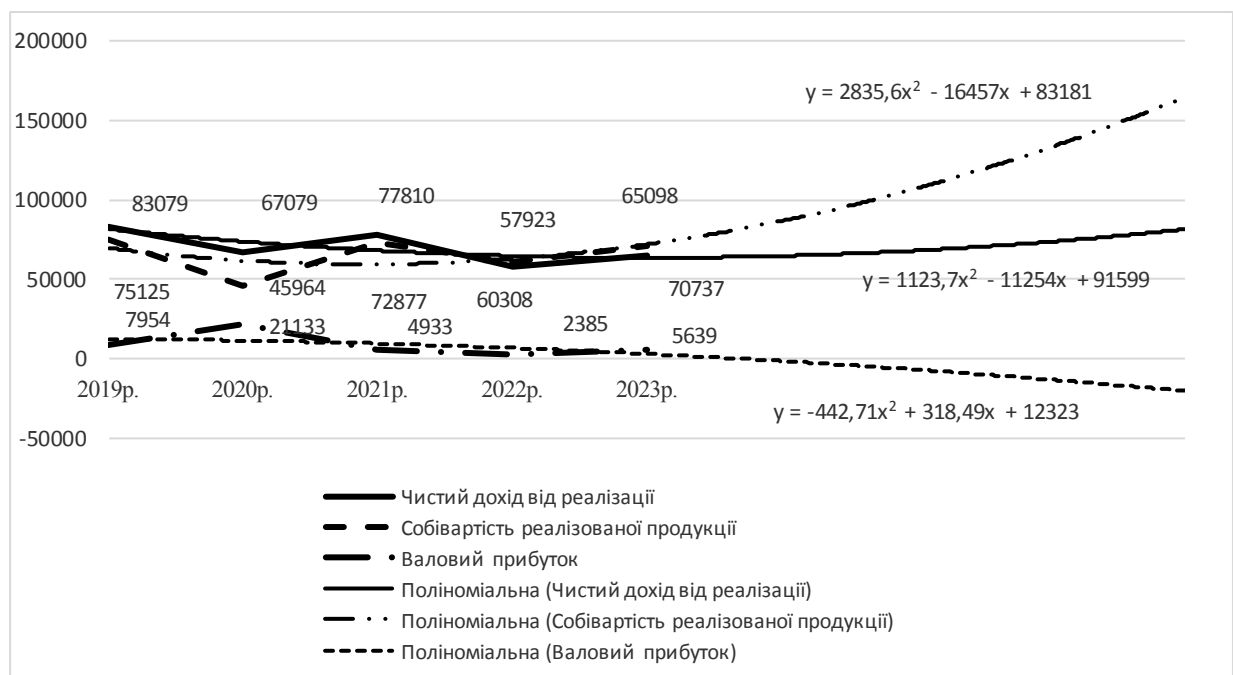

Рис. 2.2 Динаміка чистого доходу, собівартості та фінансового результату в ТОВ «Україна» , тис. грн

Собівартість реалізованої продукції також знизилася, але менш значно (на 5,8%). Це може свідчити про недостатню оптимізацію витрат або зростання вартості виробничих ресурсів. Найнижчу собівартість було зафіксовано у 2020 році, що позитивно вплинуло на валовий прибуток в цей період.

Валовий прибуток у 2023 році становив 5 639 тис. грн, що на 29,1% менше порівняно з 2019 роком. Попри тимчасове зростання у 2020 році, коли валовий прибуток досяг максимуму (21 133 тис. грн), в подальші роки спостерігалось його суттєве скорочення. Це свідчить про втрату рентабельності через зниження доходів при недостатньому зменшенні витрат.

Прогнозуючи ситуацію на наступні чотири роки (2024-2027), можна очікувати подальшого зростання доходів і собівартості. Однак, якщо структура витрат не зміниться, валовий прибуток, найімовірніше, перейде в негативну зону, що може призвести до серйозних фінансових труднощів. Така ситуація вимагає перегляду стратегії витрат і пошуку шляхів оптимізації виробничих процесів для збереження рентабельності діяльності. На рис. 2.3 зображено динаміку амортизації в період 2019–2023 років.

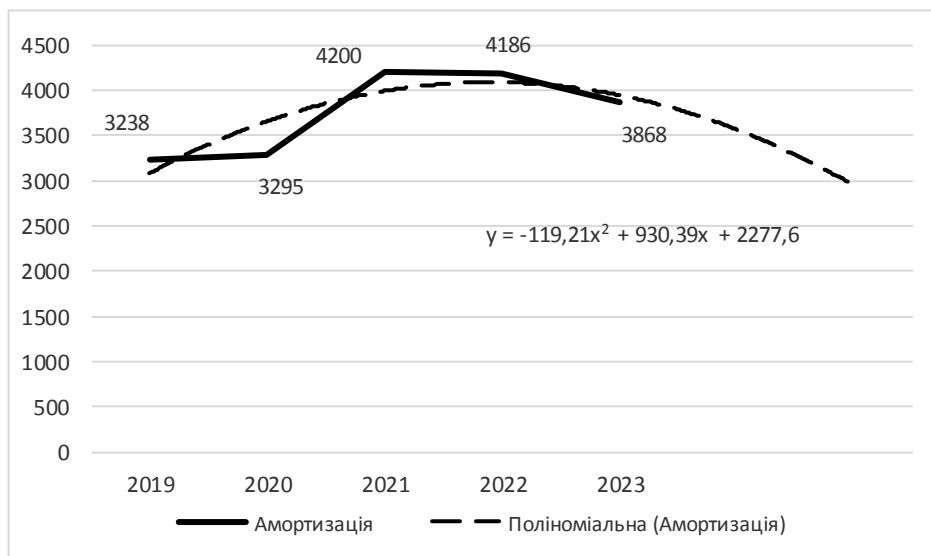

Рис. 2.3. Амортизаційні відрахування ТОВ «Україна», тис. грн

Суцільна лінія відображає фактичні значення амортизації, тоді як пунктирна лінія представляє поліноміальну тенденцію, яка узагальнює ці дані за допомогою квадратичного рівняння. Видно, що після зростання амортизації в 2021 році до пікової точки відбулося поступове зниження, яке продовжувалося до 2023 року.

Амортизаційні відрахування поступово зростали з 2019 року (3238 тис. грн) до 2021 року (4200 тис. грн). У 2022 році відбулося незначне зменшення до 4186 тис. грн, а у 2023 році показник знизився до 3868 тис. грн. Найвищий рівень амортизації спостерігався у 2021 році, а найнижчий — у 2019 році. Отже, це в черговий раз підтверджує, що з 2022 р. ТОВ «Україна» через брак фінансових ресурсів не оновлювало основні засоби і разом з цим сума власних фінансових ресурсів поступово має тенденцію до зменшення. Про це свідчить і рівняння тренду.

2.3. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів

Оцінка фінансового стану підприємства є важливою складовою аналізу його діяльності та основою для ухвалення управлінських рішень. В умовах сучасної економіки, де конкуренція посилюється, а ринкові умови постійно змінюються, необхідно мати чітке уявлення про фінансову стійкість та платоспроможність підприємства.

Фінансовий стан підприємства визначається сукупністю показників, що відображають його здатність виконувати зобов'язання, забезпечувати фінансування для операційної діяльності та реалізовувати інвестиційні проекти. Оцінка цього стану здійснюється через аналіз фінансових звітів, розрахунок різноманітних фінансових коефіцієнтів і показників, які дають змогу оцінити ліквідність, рентабельність, ділову активність та фінансову стійкість підприємства.

Для початку проаналізуємо динаміку показників ефективності використання капіталу ТОВ «Україна» (табл. 2.9).

Аналіз коефіцієнтів оборотності сукупного капіталу, власного капіталу та позикового капіталу показує значні зміни у фінансовій діяльності підприємства протягом 2019–2023 років.

Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу знизився, що вказує на зменшення ефективності використання загальних ресурсів підприємства для

отримання доходу. Це також призводить до збільшення оборотності сукупного капіталу в днях, що означає, що для генерування доходів тепер потрібно більше часу.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу збільшився у 2023 році, що свідчить про покращення ефективності використання власних коштів підприємства порівняно з попередніми роками. Зменшення оборотності власного капіталу в днях у 2023 році вказує на скорочення часу, необхідного для обороту власних коштів.

Динаміка фінансових коефіцієнтів та показників оборотності свідчить про різні тенденції у використанні ресурсів підприємства протягом 2019–2023 років.

Таблиця 2.9

Динаміка показників ефективності використання капіталу ТОВ «Україна»

Показник	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення 2023р. до 2019 р.,%
Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу, рази	0,90	0,73	0,72	0,47	0,53	58,37
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, рази	0,91	0,73	0,73	0,48	1,09	119,83
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу, рази	168,01	159,52	322,86	238,86	20,67	12,30
Оборотність сукупного капіталу, дні	404	501	504	770	692	171
Оборотність власного капіталу, дні	402	499	502	768	335	83
Оборотність позикового капіталу, дні	2	2	1	2	18	813

Аналіз показників оборотності капіталу ТОВ «Україна» за 2019–2023 роки свідчить про значні зміни у використанні фінансових ресурсів підприємства. Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу знизився до 58,37% від рівня 2019 року, що вказує на уповільнення ефективності використання всіх ресурсів підприємства.

Водночас коефіцієнт оборотності власного капіталу зріс на 19,83%, що може свідчити про ефективніше використання власних коштів порівняно з попередніми періодами. Проте значне зниження коефіцієнта оборотності позикового капіталу до 12,30% від рівня 2019 року вказує на істотне зменшення ефективності використання залучених коштів, що є потенційним сигналом про обмеження в їхньому доступі або нераціональне використання.

Показники оборотності у днях підтверджують ці висновки. Оборотність сукупного капіталу збільшилася до 692 днів у 2023 році, що майже вдвічі перевищує показник 2019 року, і свідчить про уповільнення обіговості. Оборотність власного капіталу також знизилася до 335 днів, що є поліпшенням порівняно з попередніми роками, але показує певну нестабільність. Натомість оборотність позикового капіталу зросла до 18 днів у 2023 році, що вказує на суттєве збільшення строків повернення залучених коштів, ймовірно, через скорочення їх використання.

Маневреність робочого капіталу залишалася стабільною, з незначними коливаннями, що свідчить про певну ефективність управління оборотними активами. Однак у 2023 році цей показник дещо покращився. Зростання маневреності власних обігових коштів на 40,6% вказує на покращення здатності підприємства використовувати свої кошти для фінансування поточної діяльності. При цьому коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів залишався стабільним, а коефіцієнт покриття запасів, який становив 1,1, вказує на здатність підприємства забезпечувати свої запаси власними коштами.

Значне зростання коефіцієнта концентрації позикового капіталу в 2023 році є негативним сигналом, оскільки воно вказує на більшу залежність від зовнішніх фінансових ресурсів.

Крім того, коефіцієнт фінансової стабільності показав різке зниження, що свідчить про погіршення фінансової стабільності та зменшення частки власних коштів у фінансуванні підприємства.

Таблиця 2.10

Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Україна»

Показники	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення 2023р. до 2019 р.,%
Власні обігові кошти, тис. грн	75070,0	81402,0	102065,0	104476,0	106975,0	142,5
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,99	1,00	1,00	1,00	0,95	95,36
Маневреність робочого капіталу	0,95	0,95	0,97	0,94	0,98	103,10
Маневреність власних обігових коштів	0,03	0,03	0,02	0,03	0,05	140,57
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	1,06	1,05	1,04	1,06	1,02	96,99
Коефіцієнт покриття запасів	1,06	1,05	1,04	1,06	1,08	101,68
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,99	1,00	1,00	1,00	0,95	95,78
Коефіцієнт фінансової залежності	1,01	1,00	1,00	1,00	1,05	104,40
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,82	0,89	0,83	0,86	0,89	109,39
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,01	0,00	0,00	0,00	0,05	853,99
Коефіцієнт фінансової стабільності	178,72	279,57	792,34	366,78	20,04	11,22
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,99	1,00	1,00	1,00	0,95	95,78

Загалом, підприємство демонструє певний рівень фінансової стійкості, проте зростаюча залежність від позикового капіталу та зниження коефіцієнтів фінансової стабільності є ознаками потенційних ризиків у майбутньому. Аналіз ліквідності ТОВ «Україна» за період 2019–2023 років вказує на певні зміни в фінансовому становищі підприємства (табл. 2.11, рис. 2.4).

Таблиця 2.11

Динаміка показників ліквідності ТОВ «Україна»

Показники	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення 2023р. до 2019 р.,%
Коефіцієнт покриття	147,05	249,94	659,48	317,59	20,59	14,00
Коефіцієнт швидкої ліквідності	8,76	43,92	23,77	19,05	1,43	16,27
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	4,97	6,44	11,30	8,55	0,86	17,25
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	4,71	6,89	12,39	10,50	0,57	12,08

Коефіцієнт швидкої ліквідності показав значне зниження в 2023 році, що свідчить про зменшення можливості підприємства покривати свої поточні зобов'язання за рахунок ліквідних активів (без урахування запасів). Це може бути ознакою погіршення ситуації з ліквідністю і недостатньої кількості швидко ліквідних активів для виконання зобов'язань.

Показник абсолютної ліквідності в 2023 році демонструє ще гірші значення, що свідчить про нестачу ліквідних активів для своєчасного виконання короткострокових зобов'язань підприємства. Це вказує на значні труднощі в підтриманні фінансової стійкості без залучення додаткових джерел фінансування або реалізації активів.

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) також значно знизився в 2023 році, що вказує на значні труднощі підприємства з покриттям своїх короткострокових зобов'язань за рахунок оборотних активів. Це є тривожним сигналом, оскільки в 2019 році цей показник був значно вищим, що свідчило про більшу здатність покривати поточні зобов'язання.

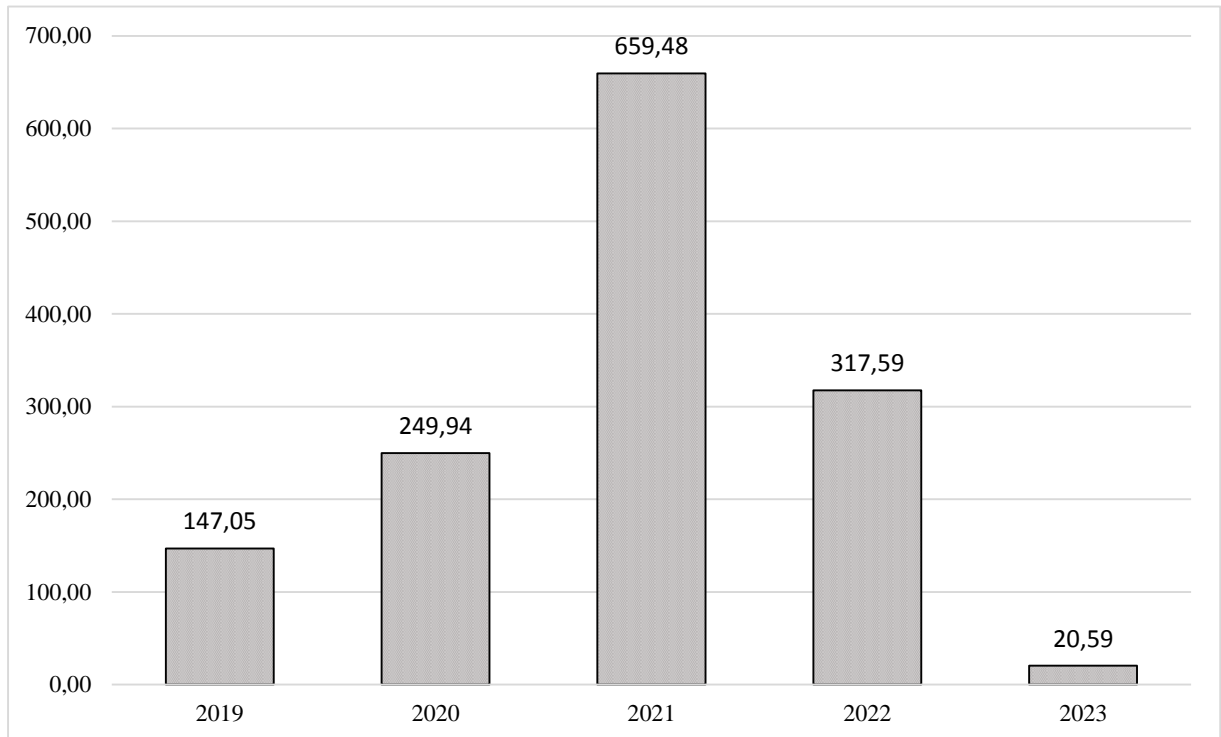

Рис. 2.4. Динаміка коефіцієнта поточної ліквідності ТОВ «Україна»

Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості в 2023 році значно знизилось, що свідчить про значне скорочення дебіторської заборгованості. Це може бути позитивним сигналом для підприємства, оскільки вказує на поліпшення управління дебіторською заборгованістю. Однак зменшення цього показника також може вказувати на скорочення обсягів діяльності або зниження прибутковості підприємства.

Загалом, зниження ліквідності підприємства у 2023 році вимагає підвищеної уваги до покращення управління оборотними активами, оптимізації структури капіталу та підвищення гнучкості фінансового управління для забезпечення стабільності в майбутньому.

Аналіз показників показує суттєве зростання ефективності використання капіталу. Рентабельність власного капіталу демонструє позитивну динаміку, що вказує на зростання віддачі від вкладеного капіталу (табл. 2.12 та рис.2.5).

Таблиця 2.12

Динаміка показників ефективності використання фінансових ресурсів
ТОВ «Україна»

Показники	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	Відхилення від 2023 р. до 2019 р., в.п.
Рентабельність власних фінансових ресурсів, %	8,7	23,1	4,0	-4,7	-2,0	-10,7
Рентабельність сукупного капіталу, %	8,6	23,0	4,0	-4,6	-1,9	-10,5
Рентабельність позикових фінансових ресурсів, %	1547,5	6462,7	3182,6	-1708,8	-39,9	-1587,4
Період окупності власного капіталу, роки	12	4	25	-51	-21	-33
Період окупності сукупного капіталу, роки	12	4	25	-51	-22	-34
Період окупності позикового капіталу, роки	0	0	0	0	-1	-1

Аналіз фінансових показників показує значні коливання протягом 2019–2023 років, що вказує на нестабільність фінансової ситуації підприємства.

Рентабельність власних фінансових ресурсів знизилася з 8,7% у 2019 році до -2,0% у 2023 році, що є серйозним сигналом для зниження ефективності використання власного капіталу. Показник рентабельності сукупного капіталу також слідує схожому тренду, знизившись з 8,6% до -1,9%. Це може свідчити про погіршення фінансових результатів і недостатність прибутку при використанні як власних, так і залучених коштів.

Найбільше відхилення спостерігається у рентабельності позикових фінансових ресурсів. У 2019 році цей показник був астрономічно високим — 1547,5%, що ймовірно свідчить про наявність надзвичайно високих доходів, отриманих за рахунок позикових коштів. Проте в 2023 році цей показник

різко впав до -39,9%, що свідчить про величезні втрати або негативні фінансові результати від використання позикових коштів.

Період окупності власного капіталу змінився з 11,5 років у 2019 році до -21,2 року в 2023 році. Це вказує на те, що за останні роки підприємство не лише не окупувало свої інвестиції, але й спостерігалось значне погіршення ситуації. Період окупності сукупного капіталу показує аналогічну динаміку, зменшуючись з 11,6 років до -22,3 років.

Період окупності позикового капіталу значно зменшився, що також свідчить про погіршення ефективності використання позикових коштів — з 0,1 року в 2019 році до -1,1 року в 2023 році.

Ці показники демонструють, що підприємство за останні кілька років пережило значні труднощі у фінансовому управлінні та ефективності використання капіталу. Негативні результати свідчать про необхідність негайних змін у стратегії управління фінансами, оптимізації використання позикових ресурсів та покращення загальної фінансової стабільності підприємства.

Висновки до розділу 2

Висновки з аналізу діяльності ТОВ «Україна» свідчать про позитивні тенденції у використанні ресурсів, оптимізації виробництва та ефективності праці протягом 2019–2023 років. Слід відзначити стабільний рівень забезпеченості підприємства сільськогосподарськими угіддями, що забезпечує стабільність в землекористуванні.

Зростання урожайності зернових та соняшника, а також поліпшення показників рентабельності після падіння в 2022 році, підтверджують ефективність агротехнічних практик та оптимізації витрат. Загалом, підприємство продовжує демонструвати стабільність і здатність до адаптації навіть у складних умовах, що сприяє його фінансовій стійкості. Однак для забезпечення подальшого зростання варто звернути увагу на можливості

диверсифікації виробництва та підвищення ефективності використання ресурсів через інвестиції в нові агротехнології та розширення асортименту продукції.

Формування фінансових ресурсів є критично важливим для забезпечення стабільної діяльності підприємства, особливо в умовах сільськогосподарського виробництва, яке піддається впливу сезонних коливань, зовнішньоекономічних факторів та внутрішніх змін. Для ТОВ «Україна», яке спеціалізується на вирощуванні культур, таких як пшениця, соняшник та кукурудза, аналіз фінансових ресурсів дозволяє оцінити не тільки поточну фінансову ситуацію, а й визначити стратегії для підтримки сталого розвитку та адаптації до змінюваних умов ринку.

У таблиці 2.4 відображена динаміка фінансових ресурсів підприємства за 2019–2023 роки. Виявлені зміни в структурі капіталу та зобов'язань підприємства відображають як позитивні, так і негативні тренди. Зареєстрований пайовий капітал залишився на рівні 50 тис. грн, що вказує на стабільність в частині основного капіталу, але при цьому додатковий капітал зріс на 25,5%, досягнувши 66 519 тис. грн у 2023 році. Це може свідчити про залучення додаткових інвестицій, що позитивно впливає на розвиток підприємства.

Проте, на фоні зростання додаткового капіталу, резервний капітал знизився на 12,9%, що може бути наслідком використання резервів для покриття фінансових витрат або збитків. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) зріс в негативну зону, з 716 тис. грн у 2019 році до 11 369 тис. грн у 2023 році. Це свідчить про значні фінансові труднощі, зокрема про зниження рентабельності або проблеми з ефективністю управління.

Аналіз структури позикових ресурсів показує суттєве збільшення кредиторської заборгованості (на 6,2 рази), що свідчить про наявність проблем із грошовими потоками та збільшенням фінансових зобов'язань перед постачальниками товарів і послуг.

Загальний фінансовий результат за період 2019–2023 років також вказує на погіршення ситуації. Чистий дохід від реалізації знизився на 21,6%, що є ознакою зниження обсягів продажу або зменшення цін на продукцію. Валовий прибуток зменшився на 29,1%, що вказує на значне зниження маржинальної діяльності. В результаті цього, чистий фінансовий результат підприємства за 2023 рік досяг -11 369 тис. грн, що є значним зниженням порівняно з 2019 роком.

Для поліпшення ситуації підприємству необхідно сконцентруватися на таких заходах, як оптимізація витрат, поліпшення управління грошовими потоками, залучення нових інвестицій і вдосконалення маркетингової стратегії для збільшення доходів від реалізації продукції.

РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ОПТИМІЗАЦІЇ ТА ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Модель ефективного управління фінансовими ресурсами

Кожна економічна система має чітко визначену мету своєї діяльності. Наприклад, це може бути досягнення максимального чистого прибутку, забезпечення фінансової стабільності тощо. Зазвичай ступінь досягнення цієї мети можна виразити кількісно, тобто за допомогою математичних моделей. Нехай F — це вибрана мета (ціль). У таких випадках часто встановлюють залежність між величиною F , яка вимірює ступінь досягнення мети, та вхідними змінними і параметрами системи:

$$F = f(x_1, x_2, \dots, x_n; y_1, y_2, \dots, y_m; c_1, c_2, \dots, c_l). \quad (3.1)$$

Функція F називається цільовою функцією або функцією мети. Для економічної системи ця функція є показником ефективності її функціонування та розвитку, оскільки значення F відображає ступінь досягнення поставленої мети. Завдання математичного програмування полягає в тому, щоб знайти такі значення керованих змінних x_j , при яких цільова функція досягає екстремального (максимального або мінімального) значення. Тобто, необхідно знайти:

$$\max_{x_j}(\min)F^* = f(x_1, x_2, \dots, x_n; y_1, y_2, \dots, y_m; c_1, c_2, \dots, c_l) \quad (3.2)$$

При цьому вибір значень x_j завжди обмежений зовнішніми умовами та параметрами системи. Наприклад, площа посіву озимої пшениці обмежена наявністю ріллі, іншими ресурсами, сівозмінами, можливістю реалізації зерна та іншими факторами. Це можна описати системою рівнянь і нерівностей, що визначають умови, при яких змінні x_j повинні відповідати певним обмеженням:

$$q_i(x_1, x_2, \dots, x_n; y_1, y_2, \dots, y_m; c_1, c_2, \dots, c_l) \{ \leq, =, \geq \} 0;$$

$$(i = 1, 2, \dots, S). \quad (3.3)$$

Ця система обмежень визначає внутрішні технологічні і економічні процеси, що впливають на результат діяльності системи. Змінні x_j повинні бути невід'ємними:

Ці залежності формують економіко-математичну модель економічної системи. Математична модель економічного об'єкта (системи) є його спрощеним образом, поданим у вигляді сукупності математичних співвідношень. Розробляючи таку модель, слід дотримуватись певних правил:

$$x_j \geq 0 \quad (j = 1, 2, \dots, n) \quad (3.4)$$

1. Модель повинна адекватно відобразити реальні технологічні та економічні процеси.

2. У моделі мають бути враховані всі значущі аспекти досліджуваного явища чи процесу, без ігнорування неістотних моментів. Математичне моделювання — це пошук балансу між простотою та складністю.

3. Модель повинна бути зрозумілою для користувача та зручною для реалізації на обчислювальних машинах (ЕОМ).

4. Множина змінних x_j не повинна бути порожньою. Для цього потрібно уникати суперечливих обмежень. Допустимий план — це набір змінних $x_1, x_2, \dots, x_n$, що задовольняють умови обмежень. Кожному допустимому плану відповідає певне значення цільової функції, яке обчислюється за формулою. План, який дає екстремальне значення цільової функції, є оптимальним. У класичній постановці задачі математичного програмування передбачається одна цільова функція. Однак часто в задачах математичного програмування використовуються кілька критеріїв оптимізації.

Наприклад, максимізація чистого доходу від реалізації продукції або мінімізація собівартості продукції. Водночас часто виникає потреба в багатокритеріальній оптимізації, коли критерії є несумісними, і потрібно

одночасно враховувати декілька факторів. Для прикладу, у задачі математичного програмування ми розглядаємо два критерії: максимізацію власного капіталу та мінімізацію позичкового капіталу. Таким чином, оптимізація може виглядати так: Знайти значення власного капіталу x_1 , довгострокових зобов'язань x_2 та поточних зобов'язань x_3 , що максимізують цільову функцію.:

$F = \text{Власний капітал} - \text{Довгострокові зобов'язання} - \text{Поточні зобов'язання}$

За умов:

1. $\text{Власний капітал} / \text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Поточні зобов'язання} \geq 1$
2. $\text{Поточні зобов'язання} / \text{Дебіторська заборгованість} + \text{Грошові кошти} \geq 0.7$
3. $\text{Дебіторська заборгованість} + \text{Грошові кошти} / \text{Поточні зобов'язання} \leq 1.5$
4. $\text{Оборотні активи} / \text{Поточні зобов'язання} \geq 1$
5. $\text{Власний капітал} / \text{Баланс} \geq 0.5$
6. $\text{Власний оборотний капітал} / \text{Запаси} \geq 0.8$
7. $\text{Власний оборотний капітал} / \text{Оборотні активи} \geq 0.5$
8. $\text{Власний оборотний капітал} / \text{Власний капітал} \geq 0.5$

Математична модель виглядатиме так:

- 1) $x_1 - x_2 - x_3 \geq 0$
- 2) $x_3 \leq (5675 + 0) / 0.7$
- 3) $x_3 \geq (5675 + 0) / 1.5$
- 4) $0.5x_1 + x_2 \geq 59981$
- 5) $x_1 + x_2 \geq 0.8 \times 104432 + 12693$
- 6) $x_3 \leq 112945$
- 7) $x_1 \geq 0.5 \times 125638$
- 8) $x_1 + x_2 \geq 0.5 \times 112945 + 12693$

Критерій оптимальності: максимізувати $x_1 + x_2 + x_3$

З метою забезпечення фінансової стабільності можна застосовувати багатокритеріальну оптимізацію, враховуючи додаткові обмеження та показники. Розрахунки для цієї задачі можуть бути здійснені в інструменті MS Excel, використовуючи методи лінійного програмування (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Результати економіко-математичного моделювання

Показник	Власний капітал	Довгострокові зобов'язання	Поточні зобов'язання
Фактичне значення	119668	0	5970
Оптимальне значення	119963	0	5675
Різниця	-295	0	295

Оптимальний розрахунок показує збільшення власного капіталу до 119963 тис. грн, при одночасному зменшенні поточних зобов'язань до 5675 тис. грн. Це призводить до збільшення різниці між власним і позичковим капіталом до 125638 тис. грн.

Різниця між фактичним і оптимальним показниками демонструє зростання фінансової стійкості підприємства. Проте зменшення власного капіталу на 295 тис. грн може бути результатом структурних змін, спрямованих на досягнення оптимального балансу [17].

Загалом, запропоноване оптимальне співвідношення покращує ключовий фінансовий показник, однак слід оцінити можливість реалізації цього плану з урахуванням обмежень та ресурсів підприємства.

Проаналізуємо розрахункові значення економіко-математичної моделі за даними таблиці 3.2.

Аналіз розрахункових даних досліджуваної моделі показує, що всі ключові фінансові коефіцієнти відповідають заданим обмеженням, а також демонструють покращення після оптимізації. Коефіцієнт фінансування у фактичному стані складав 20,04, що менше за оптимальне значення 21,14, але

перевищує мінімально допустиме значення. Це свідчить про стабільне фінансове положення підприємства з можливістю його покращення.

Таблиця 3.2

Розрахункові дані досліджуваної моделі

Показник	Розрахункове значення	Тип обмеження	Фактичне значення	Значення показника	
				Оптимальне	Фактичне
Коефіцієнт фінансування	114287	$\geq$	0	21,14	20,04
Коефіцієнт абсолютної ліквідності нижня межа	5675	$\leq$	12161	1,5	1,43
Коефіцієнт абсолютної ліквідності верхня межа	5675	$\geq$	5675	1,5	1,43
Коефіцієнт маневреності	59981	$\geq$	12693	0,89	0,90
Коефіцієнт забезпечення запасів	119963	$\geq$	96239	1,03	1,02
Коеф. загальної ліквідності	5675	$\leq$	112945	19,90	18,92
Коефіцієнт незалежності	119963	$\geq$	62819	0,955	0,95
Коеф. забезпечення оборотних активів	119963	$\geq$	69177	0,9498	0,95
Власний кап - позиковий кап (макс)	125638	=	125638		

Коефіцієнт абсолютної ліквідності, розрахований для оптимального стану, дорівнює 1,5, що знаходиться в межах прийнятних значень (1,43 у фактичному стані також відповідає обмеженням).

Коефіцієнт маневреності, коефіцієнт забезпечення запасів, загальної ліквідності та незалежності в оптимальному стані мають незначні відхилення від фактичних показників, але залишаються у межах допустимих значень, що підтверджує ефективність управління оборотним капіталом.

Збільшення різниці між власним і позичковим капіталом до 125638 тис. грн підкреслює фінансову стабільність і можливість зменшення залежності від зовнішнього фінансування.

Загалом, оптимізація дозволила підприємству досягти покращення фінансових показників, не порушуючи жодного з встановлених обмежень, що підтверджує ефективність обраної моделі.

3.2. Шляхи покращення фінансового забезпечення аграрних підприємств в умовах нестабільності економіки

У зв'язку з тим що, підприємство до повномасштабного вторгнення дійсно було прогресивним та достатньо ефективним, але у зв'язку з його місцем знаходження виникли проблеми з фінансовим забезпеченням його діяльності, і такі проблеми без втручання зовнішніх інвесторів або державної підтримки можуть призвести до критичного скорочення обсягів виробництва, втрати конкурентних переваг та навіть банкрутства.

Для стабілізації ситуації необхідно впроваджувати комплексні заходи з оптимізації фінансових ресурсів. Зокрема, варто розглянути можливість залучення цільових кредитів під гарантії держави, реструктуризації існуючих боргових зобов'язань, а також пошуку міжнародних грантів і програм підтримки аграрного сектору.

В умовах воєнної агресії та економічної нестабільності в Україні особливого значення набуває питання підтримки підприємств, які функціонують у зонах, наближених до бойових дій. Особливо це стосується сільськогосподарських підприємств, які забезпечують продовольчу безпеку країни та стабільний експортний потенціал [40]. Проте робота таких підприємств значно ускладнюються через високі ризики, пов'язані з військовими діями, пошкодженням інфраструктури, втратою врожаю та обмеженням доступу до фінансових ресурсів.

Основною проблемою стає залучення кредитних коштів, оскільки банки нерідко відмовляються надавати фінансування через підвищену ймовірність збитків. Для вирішення цієї проблеми необхідне впровадження ефективних механізмів підтримки, які знизять ризики для фінансових установ і водночас забезпечать стабільний розвиток бізнесу в прифронтових зонах.

Державна підтримка в таких умовах є одним із ключових інструментів, що може включати надання гарантій для банків, субсидії, грантові програми,

а також співпрацю з міжнародними організаціями, які готові інвестувати в стабілізацію економіки України. Зокрема, сільськогосподарським підприємствам необхідно запропонувати нові форми страхування, що дозволить частково компенсувати ризики, пов'язані з військовими діями та іншими форс-мажорними обставинами [30].

Щоб вирішити цю проблему, можливою стратегією є надання державних гарантій банкам, що дозволить зменшити фінансові ризики і заохотить їх до кредитування сільськогосподарських підприємств у таких зонах. Це допоможе знизити бар'єри для фінансування та підвищити доступ до необхідних ресурсів [22, 45].

Можливими варіантами підтримки можуть стати співфінансування з міжнародними організаціями та фінансовими установами, такими як USAID.

Це агентство США пропонує гранти до 19 млн грн для компаній Дніпропетровської області, що включають технічну підтримку, логістичні послуги, маркетинг та розвиток сільськогосподарського виробництва [18].

Державна підтримка також важлива: програми, гранти та субсидії спрямовані на розвиток бізнесу в зонах, близьких до бойових дій. Наприклад, програми переселення з постраждалих районів передбачають гранти до 3 млн євро, а мікропідприємства можуть отримати 5 тисяч євро на 100 осіб. Програма "Жовтень енергії для бізнесу" надає позики до 50 млн євро для впровадження енергоефективних технологій [18].

Залучення кредитів для прифронтових підприємств є ключовим фактором підтримки, але банкам часто відмовляють у позиках через високий ризик. Щоб знизити ризик, необхідно запровадити систему страхування для компаній. Така система може включати страхування від фінансових втрат внаслідок знищення.

Підтримка сільськогосподарських підприємств з боку держави і міжнародних організацій не тільки важлива, але й вимагає реорганізації системи страхування. Тобто необхідно ввести механізми страхування в зонах

бойових дій і в сільськогосподарському секторі, близькому до них. Це частково знизить ризики для банків і компаній [39].

Одним з таких механізмів може бути страхування сільського господарства від ризику війни або форс-мажорних обставин, і для цього має бути кілька важливих аспектів.

По-перше, це страхування товарів і врожаю від пожеж, викликаних військовими операціями, вибухами, ракетними ударами і військовими операціями.

По-друге, страхування інфраструктури сільськогосподарських підприємств, включаючи техніку, будівлі, склади і транспорт, що може постраждати від обстрілів та інших наслідків конфлікту. Також необхідно застрахуватися від ризику втрати врожаю через тимчасову окупацію та заборону доступу до землі.

Далі — державна підтримка страхування, яка може здійснюватися за рахунок субсидованих премій, якщо держава частково компенсує аграріям страхові витрати, зменшує фінансовий тягар та заохочує їх брати участь у страхуванні. Крім того, важливим механізмом є створення Державного гарантійного фонду для компенсації банкам у разі великих збитків у разі банкрутства страхових компаній або військових операцій.

Спеціальне військове страхування у співпраці зі страховими компаніями, USAID та ЄБРР може подолати обмеження класичних страхових послуг у зонах бойових дій. Таке страхування враховує ризики втрати активів через військові операції та пропонує спеціальні умови для сільськогосподарських підприємств у районах підвищеного ризику [38].

Державні гарантії та підтримка міжнародних партнерів сприяють зниженню ризиків для кредиторів, підвищуючи доступність фінансування. Міжнародні фонди можуть компенсувати частину збитків аграріям, що постраждали від війни, забезпечуючи стабільність страхових виплат.

Страхування інвестицій у реконструкцію та модернізацію інфраструктури, покриття збитків від військових дій та підтримка

інноваційних проектів сприяють відновленню галузі. Ці механізми знижують фінансові ризики, полегшують доступ до кредитів і забезпечують стабільність аграрного сектору [34].

Впровадження таких механізмів допоможе знизити фінансові ризики для аграріїв, підвищити доступність кредитів і забезпечити стабільність сільськогосподарського сектора і відновлення економіки постраждалих регіонів [22].

3.3. Оцінка результатів запропонованих заходів ефективного управління фінансовими ресурсами

Підприємство знаходиться на даному періоді розвитку в таких умовах, що пропонувати якісь нові види діяльності, або оновлювати обладнання, ми не маємо моральної змоги тому що проблема стоїть суттєва з формуванням фінансових ресурсів. На сьогоднішній день підприємство немає змоги взяти кошти на такі проекти, тому опираючись на нашу розраховану модель ми можемо оцінити ту структуру, яку ми визначили за допомогою математичної моделі.

Ефективне управління фінансовими ресурсами базується на аналізі прогнозованого балансу для прийняття стратегічних і тактичних рішень. Важливим є балансування між залученими і власними фінансовими ресурсами, що сприяє досягненню фінансової стійкості.

Застосування моделі оптимізації капіталу дозволяє визначити оптимальні пропорції між власним та позиковим капіталом. Це допомагає зменшити фінансові ризики та забезпечити рентабельність підприємства [20]. Аналіз ліквідності та платоспроможності є важливим компонентом. Використання показників ліквідності дає змогу оцінити короткострокову здатність підприємства виконувати свої зобов'язання.

Контроль і управління дебіторською заборгованістю дозволяє уникнути надмірного замороження коштів у дебіторів. Оптимізація

кредиторської заборгованості сприяє зниженню фінансового навантаження на підприємство. Слід прогнозувати власні та позикові фінансові ресурси (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Прогнозований баланс фінансових ресурсів ТОВ «Україна»

Пасив	2023р.	прогноз	Відхилення	
			%	тис.грн.
Зареєстрований капітал	50	50	100	0
Додатково вкладений капітал	66519	66519	100	0
Резервний капітал	64468	64468	100	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-11369	-11074	97	295
Всього власних фінансових ресурсів	119668	119963	100	295
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	5704	5409	95	-295
зі страхування	0	0	0	0
з оплати праці	266	266	100	0
Всього позикових фінансових ресурсів	5970	5675	95	-295

Аналіз пасиву підприємства за 2023 рік та його прогноз на майбутнє свідчить про стабільність власних фінансових ресурсів, однак певні зміни у структурі зобов'язань можуть вказувати на помірні коригування в управлінні фінансами.

Зареєстрований капітал та додатково вкладений капітал залишаються незмінними, що говорить про стабільність основної частини фінансування без нових залучень або скорочень. Резервний капітал також не зазнав змін, що вказує на постійну стратегічну націленість підприємства на збереження стабільного фінансового резерву.

Нерозподілений прибуток, хоча й залишається негативним, демонструє покращення порівняно з минулим роком, скоротивши збитки на 295 тис. грн. Це може свідчити про позитивні зміни у фінансовому стані підприємства або про ефективніше управління витратами.

Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги зменшилась на 295 тис. грн, що може бути наслідком покращення умов розрахунків з

постачальниками або погашення частини заборгованості. Зобов'язання з оплати праці залишаються незмінними.

Загалом, зміни в структурі пасиву свідчать про позитивні зміни у фінансовому становищі підприємства, хоча незначне зменшення позикових фінансових ресурсів може вказувати на певне зниження залежності від зовнішніх джерел фінансування (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Динаміка показників ефективності використання капіталу ТОВ «Україна»

Показник	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення від 2023 р. до 2019 р.
Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу, рази	1,9300	1,9300	0
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, рази	1,8383	1,8428	0,0045
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу, рази	0,0917	0,0872	-0,0045
Оборотність сукупного капіталу, дні	187	187	0
Оборотність власного капіталу, дні	196	195	-1
Оборотність позикового капіталу, дні	3926	4130	204

Аналіз показників оборотності свідчить про стабільність у використанні сукупного та власного капіталу протягом аналізованого періоду.

Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу залишився незмінним (1,93 рази), що свідчить про стабільність ефективності використання загальних ресурсів для генерування доходу. Оборотно́сть сукупного капіталу в днях також не зазнала змін (187 днів), що підтверджує відсутність суттєвих змін у швидкості обороту капіталу.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу зріс незначно на 0,0045, що свідчить про деяке покращення ефективності використання власних коштів.

Оборотність власного капіталу в днях зменшилася на 0,48 дня, що додатково підтверджує це покращення.

Найбільші зміни спостерігаються в показниках, пов'язаних із позиковим капіталом. Коефіцієнт оборотності позикового капіталу зменшився на 0,0045, а оборотність у днях збільшилася на 204 дні, що вказує на зниження ефективності використання позикових ресурсів і подовження періоду їх обороту.

Загалом, дані демонструють стабільність у використанні сукупного та власного капіталу, але свідчать про певні проблеми з ефективністю використання позикового капіталу, що може вимагати перегляду підходів до управління зобов'язаннями (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Динаміка показники ліквідності ТОВ «Україна» в прогностному періоді

Показник	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення від 2023 р. до 2019 р.
Коефіцієнт покриття	18,92	19,90	0,98
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,17	0,17	0
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,86	0,90	0,04
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,57	0,60	0,03

Аналіз показників ліквідності підприємства свідчить про деякі позитивні зміни у фінансовому стані протягом аналізованого періоду.

Коефіцієнт покриття зріс на 0,98, досягнувши 19,90 на кінець періоду, що свідчить про покращення здатності підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності залишився незмінним (0,17), що свідчить про стабільність рівня ліквідних активів, за виключенням запасів, для покриття поточних зобов'язань.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності зріс на 0,04 і досяг 0,90, що є позитивним сигналом про підвищення запасу високоліквідних активів підприємства, здатних негайно погасити короткострокові зобов'язання.

Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості збільшилося на 0,03, досягнувши 0,60, що може вказувати на дещо покращене управління заборгованістю, зокрема збільшення дебіторської заборгованості відносно кредиторської.

Загалом, підприємство демонструє стабільність ліквідності з окремими позитивними тенденціями, що можуть свідчити про ефективне управління фінансовими ресурсами.

Висновки до розділу 3

Під час економічної та військової нестабільності, особливо в прифронтових зонах, аграрні підприємства стикаються з серйозними труднощами в управлінні фінансовими ресурсами. Для таких підприємств характерні високі ризики, що пов'язані з пошкодженням інфраструктури, втратою врожаю і обмеженням доступу до фінансування. В умовах збройного конфлікту особливу увагу слід приділяти залученню зовнішніх інвесторів та державній підтримці для забезпечення безпеки та стабільності виробничого процесу.

Одним із основних шляхів для покращення фінансового забезпечення є залучення цільових кредитів під державні гарантії або реструктуризація наявних боргових зобов'язань. Для зменшення фінансових ризиків важливо також залучати міжнародні гранти і програми підтримки, зокрема через механізми співпраці з міжнародними організаціями, такими як USAID або Європейський банк реконструкції та розвитку.

У таких умовах особливо важливим є створення нових форм страхування для підприємств, що працюють в зонах бойових дій. Це дозволить частково компенсувати ризики, пов'язані з військовими діями, а також зменшить фінансове навантаження на підприємства.

Оцінка ефективності запропонованих заходів вимагає ретельного аналізу впливу на фінансові показники підприємства після оптимізації. На основі результатів розрахунків видно, що всі ключові фінансові коефіцієнти відповідають встановленим обмеженням, при цьому демонструється позитивна динаміка, зокрема збільшення власного капіталу та зменшення позичкових зобов'язань. Це підтверджує ефективність запропонованої стратегії та здатність підприємства досягти фінансової стабільності навіть в умовах економічної нестабільності.

Результати оптимізації також показують, що досягнення оптимального співвідношення між власним капіталом і позичковими зобов'язаннями дозволяє підприємству забезпечити достатній рівень ліквідності та незалежності від зовнішнього фінансування, що в довгостроковій перспективі знижує ризики банкрутства та покращує фінансову стійкість підприємства.

Таким чином, застосування економіко-математичних моделей та комплексних фінансових стратегій є важливим інструментом для управління фінансовими ресурсами, що забезпечує досяг фінансової стабільності та стійкості підприємств, навіть в умовах складної економічної ситуації.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті дослідження управління фінансовими ресурсами в умовах сучасного економічного середовища ми дійшли наступних висновків.

1. Ефективне фінансове планування є основою стабільності та розвитку аграрних підприємств. Оптимізація структури капіталу, впровадження сучасних інструментів управління та адаптація до кризових умов дозволяють зберігати економічний потенціал і конкурентоспроможність. Зокрема, у контексті військових дій важливими є стратегії диверсифікації джерел фінансування, страхування ризиків і використання державної підтримки. Комплексний підхід до управління ресурсами сприяє мінімізації втрат, підвищенню ефективності використання активів і забезпеченню фінансової стійкості підприємства.

2. Проаналізувавши динаміку основних і оборотних фондів спостерігається суттєве зниження середньорічної вартості основних фондів (на 30,87%), що вплинуло на зменшення показників фондозабезпеченості (на 30,87%) та фондоозброєності праці (на 7,47%). Водночас середньорічна вартість оборотних фондів зросла на 53,85%, що позитивно позначилося на вартості оборотних фондів у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь (+53,85%). Ефективність використання основних фондів демонструє покращення: фондівіддача зросла на 48,49%, тоді як фондомісткість знизилася на 26,37%, що свідчить про оптимізацію використання ресурсів. Загалом підприємство ефективніше використовує оборотні фонди, але зниження вартості основних фондів може негативно вплинути на довгострокову стабільність виробництва.

3. Аналізуючи динаміку трудових ресурсів в ТОВ «Україна» за 2019–2023 років валова продукція в порівняних цінах 2021 року зросла на 2,7%, що свідчить про незначне покращення виробничих результатів у рослинництві. Водночас тваринництво залишалось нерозвиненим, оскільки

його показники були відсутні. Середньорічна кількість працівників знизилася на 25,3%, що пов'язано зі скороченням персоналу через нестабільну ситуацію у районі. Незважаючи на це, річна продуктивність праці зросла на 37,4%, демонструючи покращення ефективності роботи персоналу та раціональне використання трудових ресурсів. Це свідчить про позитивні зміни в організації праці та процесах у рослинництві.

4. У період з 2019 по 2023 роки структура власного капіталу зазнала змін. Додатковий капітал зріс на 37,10 тис. грн, що свідчить про активізацію зовнішнього фінансування чи капіталізації. Водночас резервний капітал зменшився на 26,81 тис. грн, а нерозподілений прибуток перетворився на збиток, який зріс на 10,28 тис. грн. Це вказує на фінансові труднощі підприємства та можливу потребу у збільшенні ефективності управління ресурсами. Серед поточних зобов'язань найбільше зростання спостерігалось у кредиторській заборгованості за товари та послуги (+26,87 тис. грн), що може свідчити про збільшення обсягу закупівель або проблеми з платіжною дисципліною. Натомість зобов'язання по страхуванню та оплаті праці значно скоротилися, що могло бути результатом оптимізації витрат. Загалом підприємство зберігає стабільну структуру позикового капіталу, але потребує покращення управління фінансовими ресурсами.

5. Протягом 2019–2023 років чистий дохід від реалізації знизився на 21,6%, що може свідчити про скорочення обсягів реалізації або зниження цін на продукцію. Собівартість реалізованої продукції також зменшилася на 5,8%, але темпи скорочення були нижчими, ніж у доходів, що негативно вплинуло на фінансові результати. Валовий прибуток знизився на 29,1%, що вказує на погіршення рентабельності виробництва. Такі тенденції можуть бути пов'язані з впливом зовнішніх факторів, наприклад, зміною ринкових умов, зростанням витрат або зменшенням ефективності управління. Підприємству варто приділити увагу оптимізації виробничих процесів і пошуку шляхів для підвищення доходів.

6. У період з 2019 по 2023 роки рентабельність власних і сукупних фінансових ресурсів знизилася відповідно на 10,7 та 10,5 в.п., що свідчить про погіршення загальної фінансової ефективності підприємства. Особливо значне падіння спостерігається у рентабельності позикових фінансових ресурсів, яка зменшилася на 1587,4 в.п., що може бути результатом збиткової діяльності чи неефективного використання позик. Від'ємні значення рентабельності у 2022–2023 роках вказують на втрати підприємства, що потребує негайного аналізу причин і коригування стратегії управління ресурсами. Основна увага має бути зосереджена на оптимізації витрат і підвищенні доходів, щоб відновити фінансову стабільність.

7. Для прогнозування фінансових показників підприємства, нами була запропонована економіко-математична модель, яка дозволила досягти збалансованого фінансового стану підприємства. Збільшення власних фінансових ресурсів до 119963 тис. грн при одночасному зменшенні поточних зобов'язань до 5675 тис. грн сприяло зміцненню фінансової стабільності, що підтверджується зростанням різниці між власним і позичковим капіталом до 125638 тис. грн. Ключові фінансові коефіцієнти після оптимізації залишаються у допустимих межах. Коефіцієнт фінансування зріс до 21,14, що перевищує фактичне значення 20,04. Коефіцієнт абсолютної ліквідності досяг 1,5, що є оптимальним показником. Інші коефіцієнти, такі як маневреність, забезпечення запасів та загальна ліквідність, продемонстрували незначні покращення, підтверджуючи ефективність управління капіталом. Загалом, модель оптимізації забезпечила покращення фінансових показників підприємства, зберігаючи його стійкість та відповідність встановленим обмеженням. Це створює передумови для подальшого зростання та зниження залежності від зовнішнього фінансування.

8. На основі результатів економіко-математичної моделі нами було складено Прогнозний баланс ТОВ «Україна», який демонструє стабільність власного капіталу, який залишився на високому рівні без змін у

zareєстрованому, додатково вкладеному та резервному капіталі. Не покритий збиток зменшився на 295 тис. грн, що свідчить про поступове поліпшення фінансових результатів діяльності підприємства. Одночасно спостерігається зменшення кредиторської заборгованості за товари та послуги на ту ж суму, що може бути наслідком покращення умов розрахунків із контрагентами. Аналіз динаміки ефективності використання капіталу свідчить про стабільність у використанні сукупного та власного капіталу. Коефіцієнт оборотності власного капіталу покращився, що підтверджується зменшенням тривалості його обороту. Проте зниження коефіцієнта оборотності позикового капіталу та подовження періоду його обороту вказує на погіршення ефективності використання залучених коштів, що може вимагати коригування стратегій управління зобов'язаннями. Показники ліквідності демонструють позитивну динаміку. Коефіцієнт покриття зріс, досягнувши 19,90, що свідчить про зростання здатності підприємства покривати короткострокові зобов'язання. Підвищення коефіцієнта абсолютної ліквідності до 0,90 підтверджує наявність високоліквідних активів для швидкого виконання фінансових зобов'язань. Для досягнення такого результату підприємству недостатньо лише власних ресурсів.

Залучення кредитів для підприємств, розташованих у прифронтових зонах, є критично важливим, однак банки часто відмовляються надавати кредити через високі ризики.

Для зниження високих ризиків для кредиторів пропонуємо:

- Впровадити систему страхування, що покривала б фінансові втрати, спричинені руйнуванням. Аграрному бізнесу потрібне не лише сприяння від держави та міжнародних організацій, а й реформування страхових систем. Введення страхових механізмів для аграрного сектору у зонах бойових дій чи поблизу них може частково зменшити ризики для банків і підприємств. Одним із таких механізмів є аграрне страхування від ризиків війни та форс-мажорних обставин, яке має охоплювати кілька ключових напрямків. Це, зокрема, страхування майна та врожаю від військових дій, вибухів, пожеж,

спричинених бойовими діями, а також страхування інфраструктури агропідприємств, зокрема техніки, будівель, складів і транспорту. Важливо передбачити захист від ризику втрати врожаю через тимчасову окупацію чи заборону доступу до земель.

- Державна підтримка страхування може здійснюватися через субсидування страхових премій, коли держава частково компенсує вартість страхування для фермерів, знижуючи їх фінансове навантаження та стимулюючи до участі в страхуванні. Важливим є також створення державного гарантійного фонду, який компенсуватиме банкам у випадку банкрутства страхових компаній або масових збитків, спричинених війною.

- Ефективним механізмом можуть стати спеціальні військові страхові поліси, розроблені у співпраці зі страховими компаніями та міжнародними організаціями, такими як USAID чи ЄБРР. Таке страхування допоможе вирішити проблему доступу до традиційних страхових послуг у зонах бойових дій. Можливе впровадження спеціальних умов для страхування аграрного бізнесу в регіонах із підвищеними військовими ризиками, враховуючи втрату ресурсів та активів через воєнні дії.

- Фінансові гарантії з боку держави та міжнародних партнерів можуть включати державне гарантування ризиків для кредиторів, які надають позики аграріям. Це зменшить рівень відмов у кредитуванні та зробить фінансування доступнішим, оскільки держава візьме на себе частину ризиків неплатежів. Міжнародні гарантії також можуть сприяти стабільності: міжнародні партнери можуть створювати фонди для компенсації частини збитків аграріям, що підвищить надійність страхових виплат.

- Особливо важливим є страхування інвестицій у відновлення, що покривало б відновлення інфраструктури агропідприємств після пошкоджень. Окремі програми можуть підтримувати модернізацію аграрного бізнесу через страхування нових активів та інноваційних проектів [35].

Впровадження таких механізмів дозволить зменшити фінансові ризики для аграріїв, підвищити доступність кредитування, забезпечити стабільність агросектору та сприяти відновленню економіки на постраждалих територіях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Танкушина К. К. Нарощування резервів фінансових ресурсів аграрних підприємств в умовах воєнного стану. Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез II Міжнародної науково-практичної інтернет конференції 30-31 жовтня 2024 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. С. 306-307. URL: <https://drive.google.com/file/d/1QyCLdbcaKV3fqdPmp87FPRC367Mo97VW/view>
2. Ефективні методи управління ризиками в аграрному секторі. Агробізнес сьогодні. 2024. URL: <https://agro-business.com.ua/agro/kermokerivnyka/item/26758-efektyvni-metody-upravlinnia-ryzykamy-v-ahrarnomu-sektori.html>
3. Танкушина К. К. Стан вітчизняної банківської системи в умовах війни. XI Всеукраїнська науково-технічна конференція здобувачів вищої освіти ТДАТУ. Факультет економіки та бізнесу: матеріали XI Всеукр. наук.-техн. конф., 01-12 квітня 2024 р. Запоріжжя: ТДАТУ, 2024. С. 132-135.
4. Танкушина К. К. Проблемні аспекти управління капіталом сільськогосподарського підприємства. Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 26-27 жовтня 2023 р. : Дніпро : ДДАЕУ, 2023. С. 212-213. URL: https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/8661/1/23_%d0%9e%d0%b1%d0%bb%d1%96%d0%ba%d0%be%d0%b2%d0%be-%d1%84%d1%96%d0%bd%d0%b0%d0%bd%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b5%2c%20%d1%96%d0%bd%d1%84%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%86%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%b5%20%d1%82%d0%b0%20%d0%bc%d0%be

[%d0%b2%d0%bd%d0%be-
%d0%ba%d0%be%d0%bc%d1%83%d0%bd%d1%96%d0%ba%d0%b0%d1%86
%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%b5%20%d0%b7%d0%b0%d0%b1%d0%b5%d0
%b7%d0%bf%d0%b5%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d1%81
%d1%82%d0%b0%d0%bb%d0%be%d0%b3%d0%be%20%d1%80%d0%be%d0
%b7%d0%b2%d0%b8%d1%82%d0%ba%d1%83%20.pdf](#)

5. Танкушина К. К. Особливості планування діяльності підприємства в умовах кризи. Фінанси, банківська система та страхування в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції 2-3 березня 2023 р.: Дніпро : ДДАЕУ, 2023. С. 176-178. URL: [https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/7337/1/23_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8%2C%20%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%2C%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B8%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D0%B2%20%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B9%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%86%D1%96_.pdf](#)

6. Шевченко, М. О. Ефективне управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств у цифрову епоху. Економіка АПК, 2021, № 9, с. 64–68.

7. Давиденко, Н. М. Сучасні підходи до оптимізації управління фінансовими потоками аграрних підприємств. Бізнес Інформ, 2023, № 1, с. 24–29.
8. Тітова, С., Самчук, О., Ковбасюк, Я. Проблемні питання земельних ресурсів, пов'язані з наслідком воєнних дій в Україні. SWorldJournal. 2024. № 2 (24-02). pp. 13-22. Опубліковано 30 березня 2024 року URL: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-24-00-041>
9. Due to the blockade, Ukrainian trucks are stuck in Poland. Опубліковано 19 листопада 2023 року URL: <https://www.dw.com/en/ukraine-updates-putin-to-join-virtual-g20-summit/live-67481799#liveblog-post-67482131>
10. Експорт через українсько-польський кордон зменшився на 40%. Українська правда. Опубліковано 5 грудня 2023 року. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/12/5/7431698/>
11. Названо ТОП-10 найбільших імпортерів українського зерна за минулий рік. LATIFUNDIST.COM: головний сайт про агробізнес. Опубліковано 3 лютого 2022 року URL: [https://latifundist.com/novosti/58224-nazvano-top-10-najbilshih-importeriv-ukrayinskogo-zerna-za-minulij-rik%20\(%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D1%8F:%2013.09.2024\)](https://latifundist.com/novosti/58224-nazvano-top-10-najbilshih-importeriv-ukrayinskogo-zerna-za-minulij-rik%20(%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D1%8F:%2013.09.2024)).
12. Статистичний збірник «Сільське господарство України за 2022 рік». К: Державна служба статистики України, 2023. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/09/S_gos_22.pdf
13. Втрати української економіки через заміновані поля становитимуть \$800 млн щорічно. Interfax-УКРАЇНА. Опубліковано 20 червня 2023 року. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/917797.html>
14. Тебенко В.М. Управління інноваційним ризиком / Науковий вісник. Львівський НУВМБТ ім. С.З. Гжицького. – Львів, 2013. Т 15, № 2(56). С. 356- 360. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/1623/1/1401.pdf>
15. Перелік територіальних громад, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації,

оточенні (блокуванні) станом на 30 травня 2022 року. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/re37789?an=3013&ed=2022_06_01

16. Печка С.С.. Стратегії диверсифікації діяльності аграрних підприємств URL: <https://ontu.edu.ua/download/dissertation/phd/Disser/2024/Disser-PhD-Pyechka.pdf>

17. Geršl, A., Dadashova, P., Bazhenova, Y., Filatov, V., Hlazunov, A., Soltysiak, R. (2022). A Heatmap for Monitoring Systemic Financial Stability Risks in Ukraine. Visnyk of the National Bank of Ukraine, 253, 27-46. URL: <https://doi.org/10.26531/vnbu2022.253.02>

18. Торгунакова Н. Державна підтримка для фермерів: як аграрії Дніпропетровщини можуть отримати фінансування. krivbass.city. Опубліковано 12 вересня 2024 року. URL: <https://krivbass.city/news/view/derzhavna-pidtrimka-dlya-fermeriv-yak-agrarii-dnipropetrovshhini-mozhut-otrimati-finansuvannya>

19. Семенова С.М. Класифікація ризиків: систематизований підхід з метою управління. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2020, № 4, Том 2. С. 42-51. URL: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/284407>

20. Яременко В. Г., Салманов Н.М. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Філімоненков О.С. 2018. Вип. 19(3). С. 158–162. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/19_3_2018ua/19_3_2018.pdf

21. Agriculture resilience initiative - Ukraine. Helping Ukraine Feed the World. Опубліковано в липні 2024 року URL: <https://www.usaid.gov/sites/default/files/2024-07/AGRI-Ukraine%20Factsheet%20-%20June%202024%20Update%20%281%29.pdf>

22. Бровко Л.І., Танкушина К.К. Фінансове забезпечення аграрного сектора України в умовах війни. Ефективна економіка. 2024. №11. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/5141>
23. Сухецька К. В. Ефективне управління фінансовими ресурсами в аграрних підприємствах в умовах кризи. Збірник наукових праць Уманського НУС. 2024. №104. URL: <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/104.2/4.pdf>
24. Вівчар О.Й., Кос Т.Ю. Сучасні методи оцінювання фінансової стійкості підприємства. Молодий вчений. 2023. № 4 (116). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5822/5693>
25. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T012664?an=7>
26. Прокопенко В. Ю., Зубрицький А. І., Ревак І. О., Підхомний О. М. Блокада західного кордону під час повномасштабної війни як загроза митній безпеці України. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2023. № 5-6. С. 112-116.
27. Прокопенко В. Ю., Зубрицький А. І., Ревак І. О., Підхомний О. М. Блокада західного кордону під час повномасштабної війни як загроза митній безпеці України. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2023. № 5-6. С. 112-116. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/48938>
28. Статистичний збірник України за 2023 рік. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
29. Молодик, М., & Яновська, В. (2024). Управління фінансовими потоками в логістичних системах в сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2024. №62. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-40>
30. Томашук, І., Томашук, І. Кредитування аграрних підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності. Управління змінами та інновації, 2023 №7. С.74-84. URL: <https://doi.org/10.32782/2023-7-11>
31. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

32. Куницька-Іляш М. Оцінювання фінансової безпеки сільського господарства України. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2023. Vol. 9. No. 1. URL: <https://ageconsearch.umn.edu/record/337421/?v=pdf>
33. Глобальний звіт про фінансову стійкість агропідприємств. Світовий банк. 2023. URL: <https://worldbank.org>.
34. Марченко М. Діджиталізація процесів управління бізнес-діяльністю сільськогосподарських підприємств. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ, 2023. Том 81. № 2. С. 133–139. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/41206>
35. Несененко П., Лазаришина І., Оплачко І., Мартинюк О., Прощарук Ю. Аналіз інвестиційної та інноваційної підтримки аграрного сектору України. *ВІО Web Conf Міжнародна конференція з економіки сільського господарства, біорізноманіття та природокористування*. 2024. Випуск 114. URL: https://www.bioconferences.org/articles/bioconf/abs/2024/33/bioconf_icabee2024_01027/bioconf_icabee2024_01027.html
36. Державна програма розвитку сільських територій України до 2030 року. URL: <https://agro.gov.ua>.
37. Сенік, Ю., Сенчик, І., & Носач, Н. (). Інструменти стратегічного контролінгу в управлінні українськими аграрними компаніями. *Балтійський журнал економічних досліджень*, 2024. 10(1), С.92-98. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-1-92-98>
38. Ларіонова К. Механізм управління капіталом підприємства. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № 3. С. 147-154. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/items/b0fa5424-4e26-427a-92d5-5f6a4b47eea7>
39. World Trade Organization (WTO). *Agricultural Financial Policies in Transition Economies*. URL: <https://wto.org>.
40. Сільськогосподарський сектор України: виклики та перспективи. Аналітичний звіт Мінекономіки, 2023. URL: <https://me.gov.ua>.

41. Агакерімова, Р. Вплив війни в Україні на національну та глобальну продовольчу безпеку. *Економіка та суспільство*, 2023. №50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-53>
42. Третяк А. Методологія управління змінами в інтегрованих аграрних виробничих системах. Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. 2024. № 9 (199). URL: <http://eee.khpi.edu.ua/article/view/315278>
43. Financing Agriculture in Developing Regions: A Policy Framework. URL: <https://fao.org>.
44. Підтримка малих аграрних підприємств в Україні: досвід і перспективи. Аналітичний звіт, 2023. URL: <https://agroportal.ua>.
45. Anatolii Dibrova, Mykola Ilchuk, Ivan Konoval, Ivan Androsovych, Artur Zanizdra. STATE SUPPORT FOR AGRICULTURE IN UKRAINE IN THE POST-WAR PERIOD. European Commission. Financial Support for Agriculture in Conflict Zones: The Ukrainian Case. 2023. Vol. 9, No. 3, URL: <https://ageconsearch.umn.edu/record/341529/?v=pdf>
46. Батракова, Тетяна & Панченко, Микита. Актуальні проблеми кредитування сільськогосподарських підприємств в умовах війни. Національні інтереси України. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/385506208_AKTUALNI_PROBLEMI_KREDITUVANNA_SILSKOGOSPODARSKIH_PIDPRIEMSTV_V_UMOVAN_VIJNI
47. Global Agricultural Policy Institute (GAPI). Agricultural Financial Resilience in Eastern Europe. URL: <https://gapi.org>.
48. Антощенко В.В., Пересада М.О. Роль інновацій у сільському господарстві. Аграрні інновації. 2023. № 22. С.173-179. URL: <http://agrarian-innovations.izpr.ks.ua/index.php/agrarian/article/view/541>
49. Sergii Stepanenko, Iryna Kryukova, Stanislav Khalin, Anna Podsokha. Inclusive investment in the sustainable development of the agricultural sector and rural areas of Ukraine. COLLECTION OF PAPERS NEW ECONOMY. 2023. №1. PP. 75-88. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1236497>

ДОДАТОК А

Динаміка складу та забезпеченості земельними угіддями ТОВ «Україна»

Показник	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення 2023р. до 2019 р.,%
Площа с.-г. угідь, га	4012	4012	4012	4012	4012	100
Площа ріллі, га	4012	4012	4012	4012	4012	100
Посівна площа, га	4012	4012	4012	4012	4012	100
Рівень розораності земель, %	100	100	100	100	100	0 в. п.
Ступінь освоєння земель для с.-г. виробництва, %	100	100	100	100	100	0 в. п.
Приходиться на 1 робітника, га:						
- с/г угідь	46	46	54	59	62	134
- ріллі	46	46	54	59	62	134

ДОДАТОК Б

Таблиця 1

Склад і структура товарної продукції в ТОВ «Україна»

Вид продукції	2019р.		2020р.		2021р.		2022р.		2023р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Пшениця	50863	54,08	49763,4	53,97	50365,1	54,15	48830,7	53,42	52055,4	53,97
Гречка	217	0,23	184	0,20	173	0,19	206	0,23	210,4	0,22
Горох	387	0,41	470	0,51	496	0,53	520	0,57	574	0,60
Просо	251	0,27	284,2	0,31	300	0,32	300	0,33	308,2	0,32
Соняшник	40735	43,31	39896,5	43,27	40079	43,09	40056	43,82	41760	43,29
Всього по рослинництву	92453	98,30	90598,1	98,26	91413,1	98,28	89912,7	98,36	94908	98,39
Реалізація іншої продукції, робіт, послуг	1600	1,70	1600	1,74	1600	1,72	1500	1,64	1550	1,61
Всього по підприємству	94053	100,0	92198,1	100,0	93013,1	100,0	91412,7	100,0	96458	100,0

Таблиця 2

Ранжирований ряд питомої ваги окремих видів продукції,%

Рік	1	2	3	4	5	6
2019	54,1	0,2	0,4	0,3	43,8	1,7
2020	54	0,2	0,5	0,3	42,9	1,7
2021	54,1	0,2	0,5	0,3	43,1	1,7
2022	53,4	0,2	0,6	0,3	43,8	1,6
2023	54,0	0,2	0,6	0,3	43,3	1,6

Коефіцієнт спеціалізації становить по рокам:

$$K_{2019} = 100 / (54,1 * 1 + 0,2 * 2 + 0,4 * 3 + 0,3 * 4 + 43,3 * 5 + 1,7 * 6) = 0,35, \text{ або } 35,26\%$$

$$K_{2020} = 100 / (54 * 1 + 0,2 * 2 + 0,5 * 3 + 0,3 * 4 + 43,3 * 5 + 1,7 * 6) = 0,35, \text{ або } 35,22\%$$

$$K_{2021} = 100 / (54,1 * 1 + 0,2 * 2 + 0,5 * 3 + 0,3 * 4 + 43,1 * 5 + 1,7 * 6) = 0,35, \text{ або } 35,31\%$$

$$K_{2022} = 100 / (53,4 * 1 + 0,2 * 2 + 0,6 * 3 + 0,3 * 4 + 43,8 * 5 + 1,6 * 6) = 0,35, \text{ або } 35\%$$

$$K_{2023} = 100 / (54 * 1 + 0,2 * 2 + 0,6 * 3 + 0,3 * 4 + 43,3 * 5 + 1,6 * 6) = 0,3, \text{ або } 35,26\%$$

